Säkerhetspolisen

2016

Innehåll

Säkerhetspolisen 2016

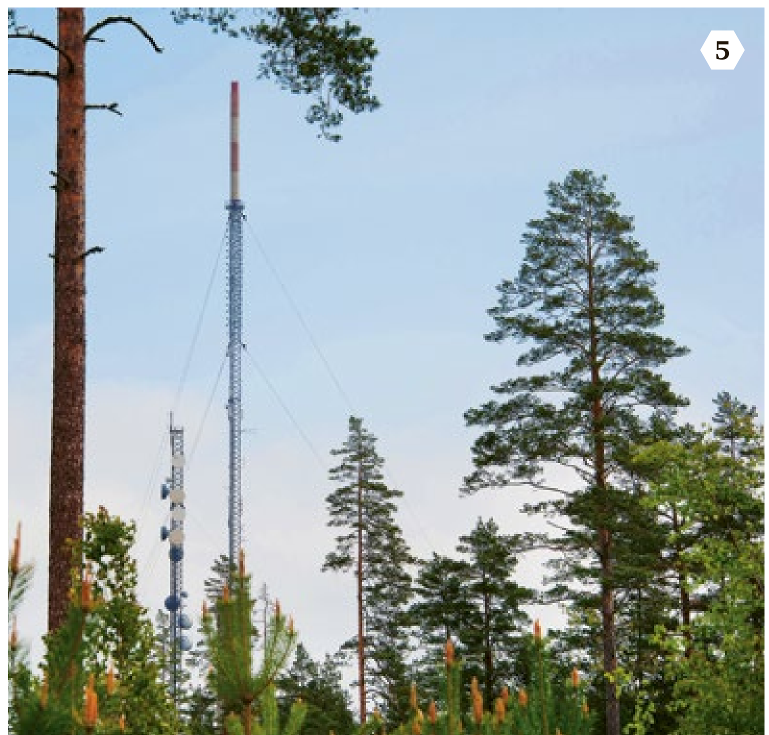
1. Påve Franciskus under sitt besök i Lund.

2. Hotbilden ser annorlunda ut i dag än för några år sedan. Det ställer krav på bland annat fysiskt skydd och informationssäkerhet hos många samhällsinstanser.

3. Antalet fall av terrorattentat och våldshandlingar har ökat i västvärlden under 2016.

4. Islamiska staten har under 2016 pressats tillbaka i Irak och Syrien.

5. 2016 genomförde Säkerhetspolisen en inventering av säkerhetsskyddet hos myndigheter och institutioner.

Komplext uppdrag i en nyckfull omvärld

Säkerhetspolischefen har ordet

SÄKERHETSPOLISEN SKYDDAR Sveriges demokratiska system, medborgarnas fri- och rättigheter och den nationella säkerheten. Att bedöma vilka hot som riktas mot Sverige och vilka sårbarheter som finns i samhället utgör grunden för vårt arbete. Därefter är det vårt uppdrag att, ensamma eller tillsammans med andra, skydda Sverige genom att minska hotet och skydda mot brottsliga angrepp. Förutsättningarna för att nå framgång i det arbetet har skiftat över tid, hoten och sårbarheterna har sett olika ut.

Läget i Sverige och omvärlden de senaste åren har påverkat Säkerhetspolisens sätt att arbeta och hur vi prioriterar. Aldrig tidigare har vi haft en större och mer komplicerad uppgift. För att lyckas är två insikter grundläggande. Den ena att hoten mot Sverige i stor utsträckning påverkas av händelser långt utanför våra gränser. Den andra att vi måste lösa uppdraget tillsammans med andra, både i Sverige och med utländska partners.

Fortsatta terrorattentat

Även under 2016 inträffade ett antal allvarliga terrorattentat i vår närhet. Attackerna i Bryssel i mars, attacken i Nice i juli och attacken i Berlin i december var händelser som skapade rubriker världen över, liksom flera större och mindre attentat, både i Europa och övriga världen. Hårt drabbade har Irak, Pakistan och Turkiet varit. Även om inget attentat inträffade i Sverige, har personer med koppling hit varit en del av den internationella terrorismen.

Utvecklingen under 2016 har satt stor press på myndigheter i alla länder att arbeta effektivt för att förhindra terrorattentat. Insikten att inget land kan nå framgång bara genom eget arbete är gemensam och har skapat förutsättningar för ett internationellt samarbete som blir allt bättre och mer effektivt.

Attentaten under 2016 visar på ett antal exempel där gärningspersonerna har agerat på egen hand. Det varierar i vilken mån gärningspersonerna varit styrda eller haft kopplingar till någon terrororganisation. Inte sällan har de visat tecken på psykisk ohälsa. Att förhindra den typen av attentat är en särskild utmaning. Hur stor risken är för att ett nytt terrorattentat inträffar i Sverige är omöjligt att säga, men vi bedömer att om ett sådant attentat inträffar är det mest troligt att det kommer att utföras av en ensamagerande gärningsperson. Arbetet med att förhindra den typen av attentat är därför högt prioriterat.

Att skydda det skyddsvärda

Ett spänt säkerhetsläge i vår del av världen har satt ett allt större fokus på frågor om totalförsvar och om att skydda Sverige. Det råder ingen tvekan om att denna typ av frågor engagerar samhället på ett sätt som vi inte har sett på många år. Säkerhetspolisens roll som rådgivare och tillsynsmyndighet när det gäller det mest skyddsvärda i samhället är central. Vår ambitionsnivå på det området är hög.

Trygga politiker

Vår förmåga att skydda den centrala statsledningen och inkommande statsbesök sattes på prov under 2016. Under ett och samma år hade Sverige besök av den amerikanske vicepresidenten Joe Biden, den amerikanske utrikesministern John Kerry och av påve Francis-

”Både terrorhotet och säkerhetsläget i vår del av världen ställer krav på oss att göra mer än förut. Ingenting tyder på att arbetsbördan minskar framöver.”

Anders Thornberg, säkerhetspolischef

kus. Det som för de flesta framstår som festliga evenemang och spännande framträdanden, innebär för Säkerhetspolisen månader av förberedelser och stora arbetsinsatser.

Samtidigt har vi under 2016 sett exempel på ett allt mer tillspetsat politiskt debattklimat. Den brittiska folkomröstningen om utträde ur EU och den amerikanska presidentvalskampanjen är två exempel där tonläget i debatten varit aggressiv och debatten polariserad. En brittisk parlamentsledamot dödades under valkampanjen i Storbritannien, ett mord som förefaller ha haft politiska motiv.

Att ge våra politiker i regering och riksdag möjlighet att utföra sitt uppdrag och bedriva kampanjer utan att utsättas för hot eller våld är ett centralt uppdrag för Säkerhetspolisen. Att följa utvecklingen i de politiska, våldsbejakande extremistmiljöerna är särskilt viktigt mot bakgrund av att valåret 2018 närmar sig.

Större uppgift och mer resurser

Säkerhetspolisens uppdrag är stort och komplext. Både terrorhotet och säkerhetsläget i vår del av världen ställer krav på oss att göra mer än förut. Ingenting tyder på att arbetsbördan minskar framöver. Vi har under flera år omfördelat resurser för att möta ett ökat hot. Vi har utvecklat organisationen, skapat effektivare samverkan med andra myndigheter och samtidigt tvingats till tydliga prioriteringar.

Vi har mot den bakgrunden under 2016 tilldelats ytterligare medel och har därmed fått möjlighet att växa. Att med nya medel skapa en säkerhetstjänst rustad för framtiden är därför en central uppgift de kommande åren.

Anders Thornberg, säkerhetspolischef

Kort om Säkerhetspolisen

Säkerhetspolisen skyddar Sveriges demokratiska system, medborgarnas fri- och rättigheter och den nationella säkerheten. Det gör vi genom att förebygga och avslöja brott mot rikets säkerhet, bekämpa terrorism och skydda den centrala statsledningen.

Uppdragsgivare
Säkerhetspolisen jobbar på uppdrag av den svenska regeringen.

Myndighetsbildande
Säkerhetspolisen, i dess nuvarande form, bildades den 1 oktober 1989. Då fick myndigheten en relativt självständig ställning med en egen myndighetschef även om organisationen fortsatte att vara en del av Rikspolisstyrelsen. Den 1 januari 2015 blev Säkerhetspolisen en egen myndighet som lyder under Justitiedepartementet. Säkerhetspolisen leds av en myndighetschef som också kallas säkerhetspolischef. Säkerhetspolischefen har därmed det högsta ansvaret och beslutsmandatet och kan på ett tydligare sätt än tidigare utkrävas ansvar för verksamheten. Säkerhetspolischefen rapporterar regelbundet till Justitiedepartementet.

Instruktion och regleringsbrev
Säkerhetspolisen styrs genom en instruktion och ett regleringsbrev. Båda beslutas av regeringen. I instruktionen anges exempelvis att Säkerhetspolisen ska följa händelseutvecklingen i omvärlden och snabbt anpassa verksamheten utifrån det som sker. Regleringsbrevet förnyas varje år och är sekretessbelagt. Där preciseras målen och uppdraget för Säkerhetspolisen det närmaste året.

Uppdraget
Gemensamt för Säkerhetspolisens olika verksamhetsområden är det förebyggande arbetet – att förhindra att brott över huvud taget begås. Säkerhetspolisen skyddar Sveriges demokratiska system, medborgarnas fri- och rättigheter och den nationella säkerheten. Det sker genom att vi förebygger och avslöjar brott mot rikets säkerhet, bekämpar terrorism och skyddar den centrala statsledningen.

Säkerhetspolisens verksamhetsidé

Säkerhetspolisen följer noga utvecklingen i landet och i omvärlden och analyserar de hot som riktas mot Sverige och svenska intressen. För att kunna skydda Sverige och demokratin måste hot och sårbarheter identifieras, bedömas och reduceras av oss eller andra.

22 129

Utöver registerkontroller diariefördes 22 129 stycken ärenden hos Säkerhetspolisen under 2016.

Säkerhetstjänst
Säkerhetspolisen är en säkerhetstjänst med ett nationellt uppdrag. En säkerhetstjänst arbetar för att höja säkerhetsnivån i det egna landet. Detta görs dels genom att avslöja och reducera säkerhetshot som riktas mot landet och dess skyddsvärden, dels genom att reducera sårbarheter i dessa. Säkerhetspolisen i Sverige, FBI i USA, MI5 i Storbritannien och FSB i Ryssland är exempel på säkerhetstjänster.

Styrning
Precis som alla andra myndigheter styrs Säkerhetspolisen av olika författningar och av regeringen. Det som skiljer oss från andra myndigheter är att merparten av styrande, planerande och avrapporterande dokument är sekretessbelagda med hänsyn till rikets säkerhet.

Regelverk
Säkerhetspolisens huvudsakliga uppgifter och ansvar framgår av polislagen som riksdagen beslutat om och av polisförordningen samt instruktionen som regeringen beslutat om.

Sekretess
Säkerhetspolisen försöker, så långt det går, att vara öppen med det vi gör och de slutsatser vi drar, men ofta går det inte av operativa skäl. Vi röjer inte våra arbetsmetoder och vi skyddar våra så kallade källor. När det exempelvis pågår förundersökning i våra utredningar får vi, precis som Polismyndigheten, överlåta till förundersökningsledaren, som ofta är en åklagare, att ta ställning till vad som omfattas av förundersökningssekretessen.

Förundersökningssekretess finns för att arbetet i en utredning inte ska kunna förstöras eller försvåras.

AVSIKT HOT FÖRMÅGA

Så blir något ett hot

Både avsikt och förmåga krävs för att utgöra ett hot. Utifrån hotbedömningar skapar vi förebyggande åtgärder.

Personuppgifter
Enligt polisdatalagen får Säkerhetspolisen behandla personuppgifter om det behövs för att förebygga, förhindra eller upptäcka brott mot rikets säkerhet. Vi får exempelvis behandla personuppgifter för att skydda personer i regeringen, eller då en person söker en säkerhetsklassad tjänst. Då kontrolleras bland annat uppgifter mot belastningsregistret. Säkerhetspolisen får inte registrera uppgifter om en person enbart på grund av personens etniska ursprung, politiska åsikter, religion, hälsa eller sexuell läggning.

Granskning
Förutom de organ som kontrollerar all statlig förvaltning, så granskas Säkerhetspolisen av Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden (SIN). SIN är en myndighet som har till uppgift att bland annat kontrollera Säkerhetspolisens behandling av personuppgifter och om detta har skett i enlighet med lagen. SIN gör inspektioner på eget initiativ och kontrollerar på begäran av en enskild om han eller hon har utsatts för hemliga tvångsmedel eller har varit föremål för Säkerhetspolisens personuppgiftsbehandling.

Lagar & regler som styr Säkerhetspolisen: sakerhetspolisen.se

Insynsråd
I samband med att Säkerhetspolisen blev en egen myndighet bildades ett insynsråd. Rådets uppgift är att utöva medborgerlig insyn. Medlemmarna i rådet utses av regeringen och representerar samtliga riksdagspartier. De följer verksamheten på nära håll och kan komma med råd och ge förslag till myndighetschefen.

Riksenheten för säkerhetsmål vid åklagarmyndigheten

Riksenheten för säkerhetsmål handlägger samtliga mål och ärenden från Säkerhetspolisen. Den finns i Stockholm.

Så motverkas de brott som hotar demokratin

Arbets-processen

3. I trädets krona illustreras åtgärder.

Hot- och sårbarhetsreducerande åtgärder, exempel:

Rättsprocess

↓ Förundersökning ↓ Åtal ↓ Dom

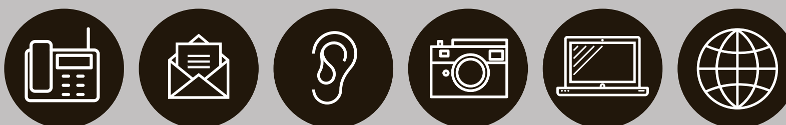
- Beslut om persona non grata
- Samtal med personer/uppsökande verksamhet
- Rekommendation till myndighet om förbättrade skyddsåtgärder
- Extern delgivning, t ex Polismyndigheten och andra myndigheter

2. I stammen bearbetas informationen. Utifrån vad som kommer fram fattas olika beslut.

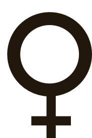
Beslut om att vidta åtgärder eller bedöma om det behövs nya underrättelser

- **Slutsatser**
- **Analys**
- **Bearbetning**

1. I trädets rötter ser du hur underrättelser samlas in.

Inhämtning av information sker på olika sätt

40%

Av medarbetarna är kvinnor.

50%

Av medarbetarna är polisutbildade.

Läs mer:

Samarbete för ett säkert Sverige på sidorna 10–11

Hotbedömning
Ett hot består av att en person, organisation eller främmande makt har en kombinerad avsikt och förmåga att utföra en brottslig handling, exempelvis ett terroristattentat. Man måste inte bara *vilja* utföra en brottslig handling, utan också faktiskt *kunna* utföra den. Detta kan ändras över tid och då måste Säkerhetspolisen kunna ställa om i bedömningen av huruvida hotet har förändrats.

Skyddsvärt
Sveriges demokrati, en fungerande myndighetsutövning, Sveriges suveränitet samt medborgerliga och mänskliga fri- och rättigheter är exempel på vad som är skyddsvärt. Information, platser och människor är vitala delar för att den svenska demokratin ska fungera. Exempelvis betraktas Sveriges försvar, regeringen och riksdagens ledamöter och byggnader med viktig funktion som skyddsvärda.

Skaffa information
En stor del av Säkerhetspolisens arbete sker i form av underrättelsearbete. Underrättelsearbete bedrivs genom inriktning, inhämtning, bearbetning, analys och delgivning av information. Inhämtning av underrättelser sker bland annat genom spaning, personkällor, förhörsinformation och kontakter med andra myndigheter och organisationer. När uppgifterna har analyserats delges berörda inom Säkerhetspolisen som med utgångspunkt från informationen beslutar om åtgärder.

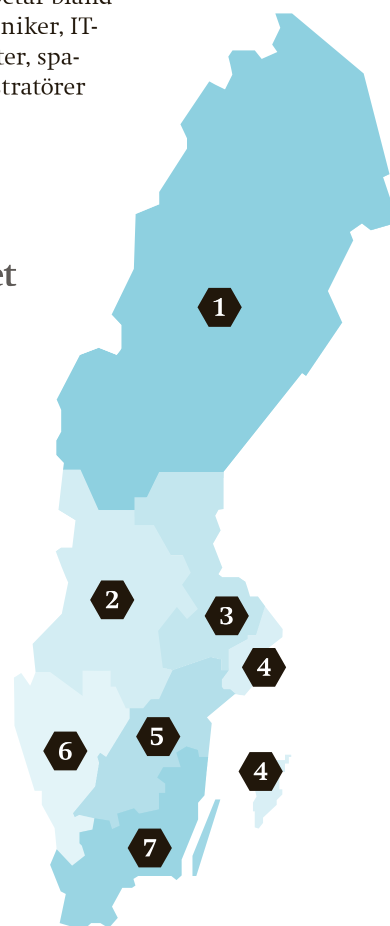
Sambandsmän
Säkerhetspolisen har sambandsmän som är stationerade utomlands. Deras uppgift är att skapa kontakter och relationer med säkerhets- och underrättelsetjänster i de länder de är stationerade. Uppdraget är att hämta in uppgifter som är väsentliga för myndighetens uppdrag.

Verksamhetsområden
Säkerhetspolisen har fem verksamhetsområden: Kontraspionage, Kontraterrorism, Säkerhetsskydd, Författningsskydd och Personskydd som beskrivs i de kommande kapitlen. Säkerhetspolisen arbetar även med ickespridning, vilket innebär att förhindra spridning och anskaffning av produkter som kan användas för att producera massförstörelsevapen. I vårt uppdrag ingår också att vara remissinstans till Migrationsverket i fall där individer befaras utgöra ett säkerhetshot.

Regionala insatser
Drygt 1 100 personer arbetar vid Säkerhetspolisen. De flesta är stationerade i Stockholm, men myndigheten har även regionala kontor. De regionala sektionerna arbetar på uppdrag från huvudkontoret med underrättelseinhämtning och hotreducerande åtgärder. Våra medarbetare finns inom en rad olika yrkeskategorier. På Säkerhetspolisen arbetar bland annat analytiker, handläggare, tekniker, IT-specialister, tolkar, livvakter, jurister, spanare, ekonomer, utredare, administratörer och översättare.

Säkerhetspolisen i landet

1. **Sektion Nord** omfattar Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län.
2. **Sektion Bergslagen** omfattar Dalarnas, Värmlands och Örebro län.
3. **Sektion Mitt** omfattar Uppsala, Västmanlands och Gävleborgs län.
4. **Sektion Stockholm** finns på huvudkontoret i Solna och ansvarar för Stockholms län och Gotland.
5. **Sektion Öst** omfattar Jönköpings, Södermanlands och Östergötlands län.
6. **Sektion Väst** omfattar Hallands och Västra Götalands län.
7. **Sektion Syd** omfattar Kronobergs, Kalmar, Blekinge och Skåne län.

Söka jobb
På sakerhetspolisen.se annonserar vi ut lediga jobb. Där publiceras även intervjuer med medarbetare för den som är nyfiken på hur det är att arbeta hos oss.

Extern delgivning =
Underrätta och informera myndigheter som behöver ha kunskap om det Säkerhetspolisen vet.

Följ oss på twitter:
@SAPOsverige

Samarbeten för ett säkert Sverige

Sverige Omvärlden

Säkerhetspolisen har ett omfattande samarbete både nationellt och internationellt. Det handlar om att bistå och själv få hjälp av andra i olika insatser eller utredningar.

Samordnaren har som huvuduppdrag att stärka och stödja lokal samverkan i syfte att förebygga våldsbejakande extremism.

Interpol är världens största internationella polisorganisation, med 190 medlemsländer. Interpols uppdrag är att förebygga och bekämpa transnationell brottslighet och annan internationell brottslighet genom att möjliggöra och underlätta internationellt polissamarbete. Interpol har fem prioriterade brottskategorier, bland annat terrorism.

Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten hämtar bland annat på regeringens och överbefälhavarens uppdrag in information som bearbetas, analyseras och därefter delges som underrättelser.

Samverkansrådet mot terrorism består av 14 myndigheter och bedriver ett utvecklingsarbete som ligger i linje med EU:s och den svenska regeringens strategier på området. Säkerhetspolisen är sammankallande i rådet, som består av:

- Ekobrottsmyndigheten
- Försvarets radioanstalt
- Försvarsmakten
- Kriminalvården
- Kustbevakningen
- Migrationsverket
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
- Polismyndigheten
- Strålsäkerhetsmyndigheten
- Säkerhetspolisen
- Totalförsvarets forskningsinstitut
- Transportstyrelsen
- Tullverket
- Åklagarmyndigheten

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har till uppgift att utveckla samhällets förmåga att förebygga och hantera olyckor och kriser. Arbetet sker tillsammans med bland andra kommuner, landsting, myndigheter och organisationer.

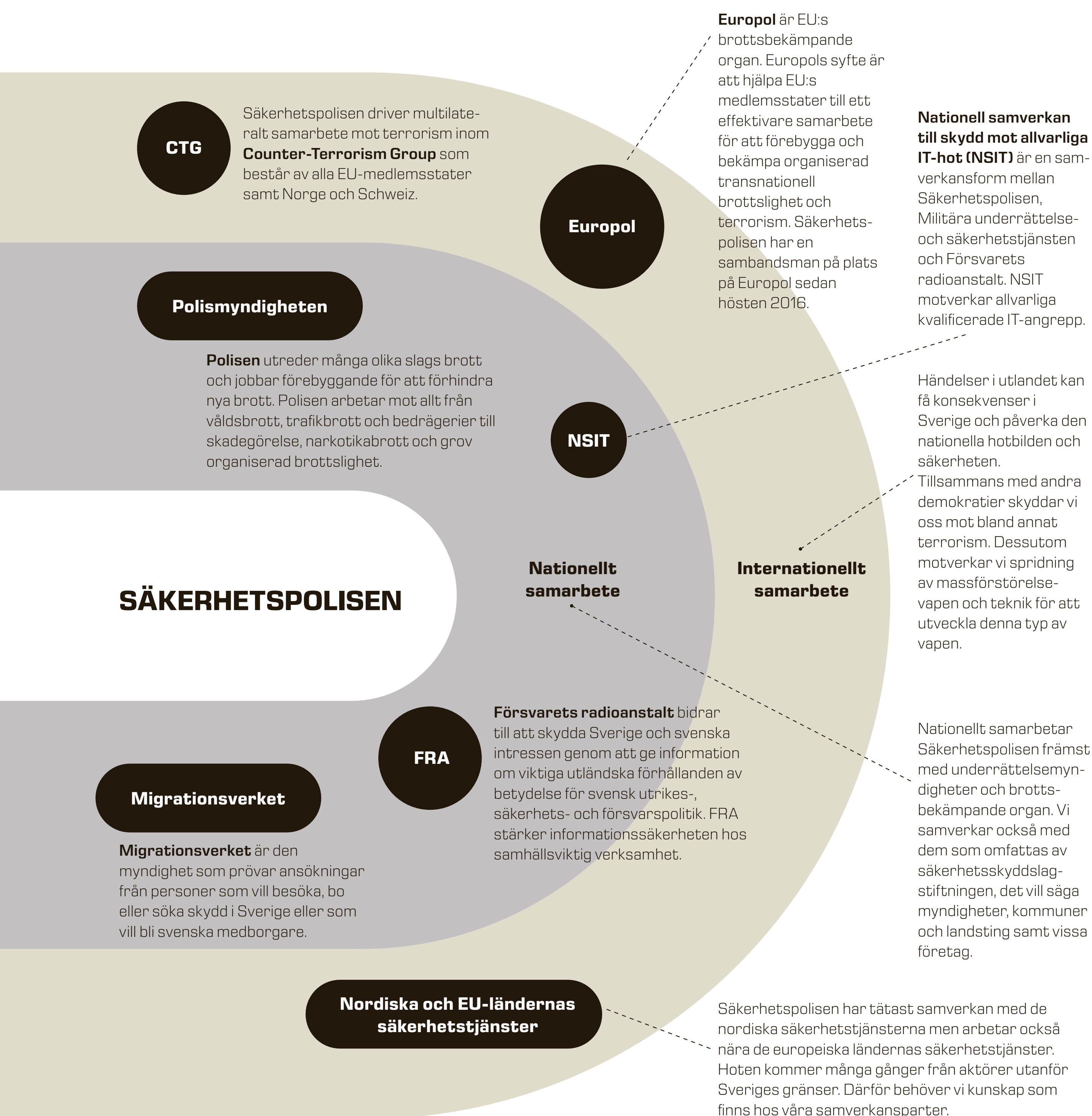
Nationellt centrum för terrorhotbedömning är en myndighetsgemensam arbetsgrupp med personal från Säkerhetspolisen, Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten och Försvarets radioanstalt. NCT gör strategiska bedömningar av terrorhotet mot Sverige och svenska intressen. Regeringskansliet och Samverkansrådet mot terrorism tar del av de analyser som NCT gör. Läs mer på sidan 49.

FN och **EU** är viktiga internationella aktörer vars beslut och aktiviteter ofta har en bäring på Säkerhetspolisens uppdrag, till exempel de tvångsåtgärder i form av sanktioner som dessa organ beslutar om. Säkerhetspolisens samverkan med andra länder har, utöver värdegemenskapen, sin grund i en rad konventioner och fördrag som Sverige undertecknat, primärt inom ramen för EU och FN.

”Om man jämför arbetet vi utför i dag med det vi gjorde förr, så befinner vi oss i en helt ny verklighet: I dag är samverkan med andra myndigheter och organisationer avgörande för att effektivt kunna bekämpa terrorism.”

Anders Thornberg, säkerhetspolischef

Läs mer:
på sidorna 40–42

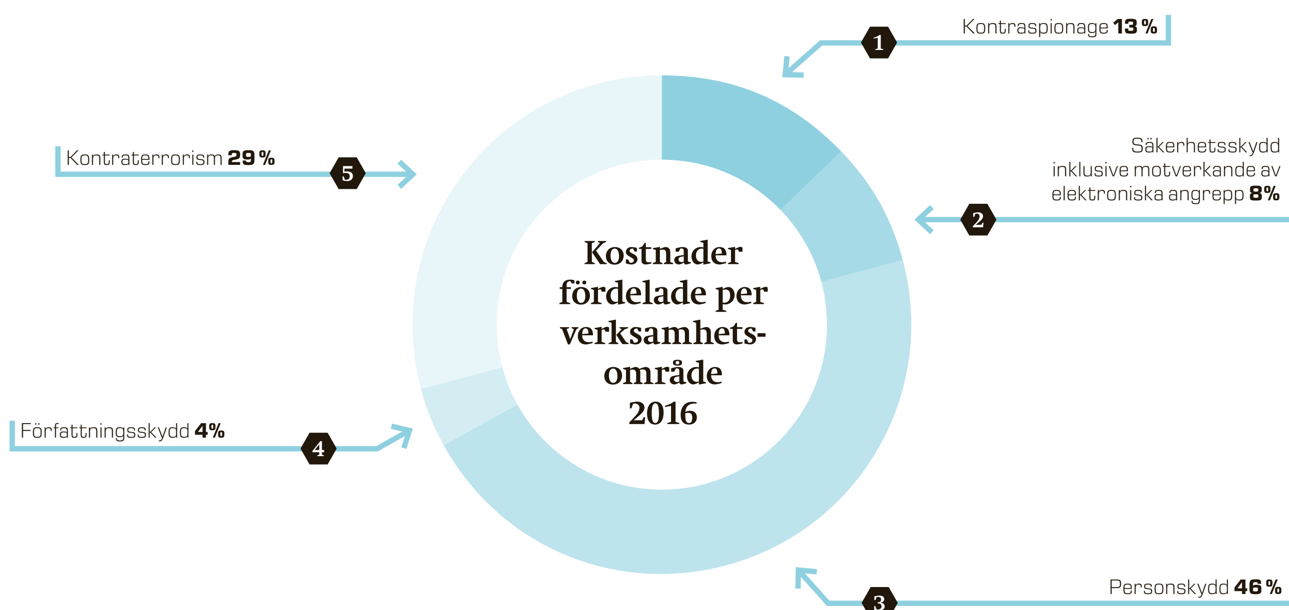

Verksamhets-områden

Säkerhetspolisens verksamhetsområden

Finansiering
2016 var anslaget från regeringen omkring 1,2 miljarder kronor.

1

Kontraspionage innebär att förebygga och avslöja spioneri och annan olovlig underrättelseverksamhet som kan rikta sig mot Sverige och svenska intressen utomlands samt mot utländska intressen i landet och mot flyktingar.

2

Säkerhetsskydd innebär att höja säkerhetsnivån i samhället genom analyser, registerkontroller, tillsyn och rekommendationer till myndigheter vars verksamhet har bäring på rikets säkerhet.

3

Personskydd handlar om bevaknings- och säkerhetsarbete för den centrala statsledningen, främmande statsbeskickningsmedlemmar samt vid statsbesök och liknande händelser.

4

Författningsskydd innebär att motverka trakasserier, hot, våld, tvång eller korruption som syftar till att påverka det demokratiska statsskickets funktioner.

5

Kontraterrorism innebär att förebygga och avslöja terrorism som riktas mot Sverige, svenska intressen i utlandet, utländska intressen i Sverige, terroristhandlingar i andra länder, förekomsten av internationella terroristnätverks förgreningar i Sverige samt stöd och finansiering av terroristverksamhet.

Säkerhetspolisen arbetar även med dessa områden:

Ickespridning: Innebär att förhindra spridning och anskaffning av produkter som kan användas i tillverkning av andra staters massförstörelsevapen.

Utlänningsärenden: Vi är remissinstans till Migrationsverket och överklagandeinstanserna när det handlar om ansökningar enligt utlänningslagstiftningen.

Kontraspionage

1 Motverka utländsk underrättelseverksamhet

Utländska underrättelsetjänster bedriver politisk, ekonomisk, militär och teknisk-vetenskaplig underrättelseverksamhet samt flyktingspionage i Sverige. Kontraspionage omfattar inhämtning av underrättelser om, och bedömning av, det utländska spionaget för att kunna kontra den säkerhetshotande underrättelseverksamheten.

Vad är kontraspionage?

Kontra = motverka

Vad är spionage?

Många länder bedriver underrättelseverksamhet (spionage). Spionage handlar om maktkamp mellan stater och syftet är att ge den egna stats- och militärledningen ett kunskapsövertag så att man kan vinna politiska, ekonomiska, militära eller andra fördelar och vid behov påverka andra stater.

Många länder bedriver underrättelseverksamhet i och mot Sverige eller svenska mål utomlands. Detta görs för att få tillgång till information och teknologi. Andra stater försöker också påverka Sveriges politiska beslutsfattande exempelvis genom att försöka vinna upphandlingar hos bland annat svenska myndigheter.

Kombinationen av outsourcing av samhällsviktig verksamhet och utländsk underrättelseverksamhet är oroande.

Hur skadar spionaget Sverige?

Utländsk underrättelseverksamhet riskerar att skada Sveriges nationella säkerhet. Sveriges handels-, försvars- och säkerhetspolitik och andra politikområden karaktäriseras av en hög grad av ömsesidigt beroende av andra länder. För att Sverige ska kunna upprätthålla sin politiska, ekonomiska och militära handlingsfrihet krävs därför insyn och inflytande i olika mellanstatliga sammanhang. Utländsk underrättelseverksamhet riskerar att begränsa vår handlingsfrihet, något som i händelse av kris eller krig kan vara ödesdigert.

Vad är kontraspionage?

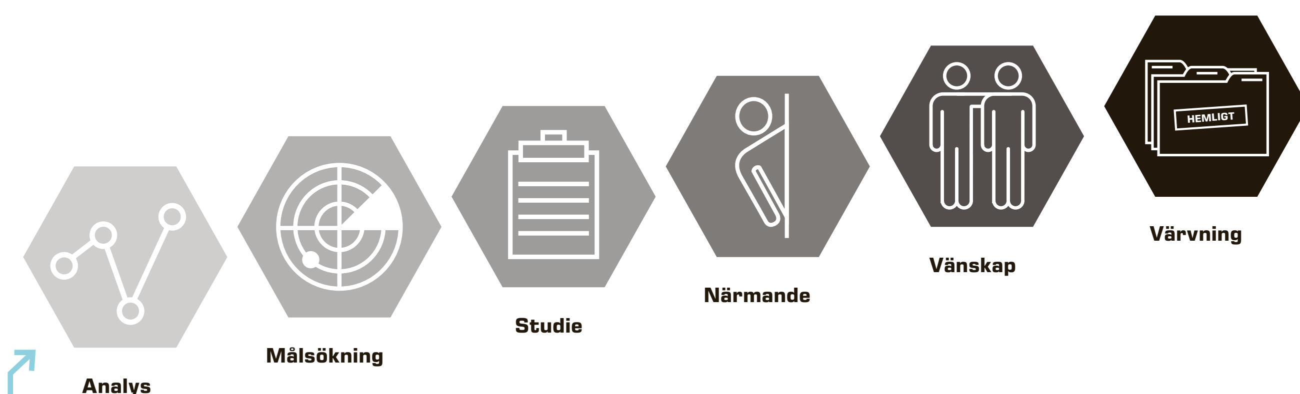
Kontraspionagets syfte är att förebygga, förhindra och uppdaga samt utreda och beivra brott mot Sveriges säkerhet. Kontraspionage omfattar inhämtning av underrättelser om och bedömning av det utländska spionaget. Detta underrättelsearbete skapar underlag för olika typer av åtgärder för att motverka den säkerhetshotande underrättelseverksamheten.

Hur går kontraspionaget till?

Ett sätt är att systematiskt följa upp det kända underrättelsehotet, alltså de länder som Säkerhetspolisen av erfarenhet vet spionerar i eller mot Sverige. Det andra sättet är att leta efter det okända hotet. Säkerhetspolisen identifierar då de skyddsvärda verksamheter i samhället som skulle kunna vara föremål för intresse från andra länders underrättelsetjänster. Genom att varsko personer som arbetar i dessa verksamheter om underrättelsehotet minskas sårbarheten, vilket medför ett ökat skydd för den berörda verksamheten. ■

”De stater kontraspionaget hanterar är kvalificerade, de är resursstarka, de är uthålliga och systematiska.”

Daniel Stenling, enhetschef, Säkerhetspolisen

Så värvas en agent

En person som värvas till att arbeta för ett annat land kallas agent. Agentens uppdrag är att samla information om svenska förhållanden och delge den till sin uppdragsgivare.

Högsta prioritet för en utsänd underrättelseofficer är att värva agenter som kan leverera information. Möjliga agenter bearbetas systematiskt i en process som man kan dela upp i sex steg.

Analys: Värvningsprocessen börjar med en analys av vilken information som den utländska underrättelsetjänsten behöver.

Målsökning: Analysen utgör grunden för målsökningsfasen, då en underrättelseofficer får i uppdrag att hitta en person som kan dela med sig av den efterfrågade informationen.

Studie: Personen som underrättelseofficeren bedömer har tillgång till rätt information kartläggs sedan i en studiefas. Uppgifter om personliga egenskaper, svagheter, ekonomi och familjesituation ligger till grund för en bedömning av möjligheterna att få personen att arbeta för ett annat land.

Närmande: Om underrättelseofficeren anser att den utvalda personen är lämplig söker han eller hon kontakt i en närmandefas. Närmandet sker på ett sätt som ska uppfattas som spontant och slumpmässigt, men i själva verket sker kontakten mycket välplanerat utifrån de uppgifter som framkommit i studiefasen.

Vänskap: Om det första mötet blir lyckat inleder underrättelseofficeren en relation med den tilltänkta agenten i en vänskapsfas. Den utvalda personen utsätts för en charmoffensiv och får också oskyldiga uppdrag för att testa relationen, exempelvis genom att han eller hon blir ombedd att lämna över dokument som inte är hemliga. Personen vänjs också vid att ta emot gåvor av olika slag. Vaksamheten och omdömet bryts ner hos den utvalda personen, ibland under flera års tid.

Värvning: Slutligen ställer underrättelseofficeren den tilltänkta agenten inför frågan att lämna ut hemlig eller känslig information. Värvningsfasen är det svåraste ögonblicket i processen, men om underrättelseofficeren lyckas har personen blivit agent för ett annat lands underrättelsetjänst.

Är du utsatt för ett värvningsförsök?

Varje år utsätts personer i Sverige för värvningsförsök.

- Säkerhetspolisen rekommenderar att du antecknar vem som har kontaktat dig och vilken anledning till kontakten som personen uppgav.
- Notera också när och hur den första kontakten togs.
- Kontakta sedan Säkerhetspolisen.

Så fungerar kontraspionage

Flyktingspionage: Underrättelseverksamhet som riktas mot oppositionella, regimkritiker och andra i exil kallas flyktingspionage. Läs mer på sakerhetspolisen.se

En allt större del av det utländska spionaget bedrivs med hjälp av teknisk inhämtning.

Antiövervakning = Åtgärder för att kontrollera om man har spanare efter sig.

FÖR ATT MOTVERKA spionage bedriver Säkerhetspolisen kontraspionage som omfattar inhämtning av underrättelser om och bedömning av det utländska spionaget. Inhämtningen kan ske genom åklagarledda förundersökningar med hjälp av hemliga tvångsmedel, till exempel telefonavlyssning.

Säkerhetspolisen kan också bedriva underrättelseinhämtning på egen hand genom bland annat fysisk spaning eller samtal med uppgiftslämnare.

Detta underrättelsearbete skapar underlag för olika typer av åtgärder för att kontra den säkerhetshotande underrättelseverksamheten.

Spionagets metoder

För att inhämta information använder utländsk makt olika metoder (se fakta till höger). Grunden för all underrättelseverksamhet är att den kan hållas dold för värdlandets säkerhetstjänst, till exempel Säkerhetspolisen. Därför krävs olika typer av konspirativa metoder och tekniker, till exempel att inte bestämma tid och plats för möte mellan en underrättelseofficer och agent över telefon utan ha förutbestämda mötestider och mötesplatser och genomföra antiövervakning före mötet för att avslöja eventuella spanare från säkerhetstjänsten. Det kan också handla om att använda viss typ av utrustning som särskild programvara för krypterad datakommunikation eller kortvågsradio. Ett annat sätt att hålla spionaget dolt är att använda sig av elektroniska angrepp (IT-intrång). Ofta kan en agent eller insider bidra till att göra det elektroniska spionaget möjligt. Konspirativt beteende är en inneboende del av spioneriet och visar tydligt att det finns ett uppsåt. Konspirationen har till syfte att ge omgivningen en falsk bild av vad som verkligen pågår. När Säkerhetspolisen observerar konspiration från en utländsk stat vet vi alltså att vi har med spionage att göra. Bedrivande av underrättelseverksamhet med konspirativa metoder och medel är kriminaliserat i Sverige sedan 2014.

Motverkan genom lagföring

Ett sätt att motverka spionage är att utreda och lagföra det. Under rubriken Brott mot Sveriges säkerhet i brottsbalkens 19 kapitel finns flera olika typer av brott varav spioneri är ett:

”Den som med avsikt att gå främmande makt tillhanda obehörigen anskaffar, lämnar, befordrar eller röjer uppgifter, vars uppenbarande för främmande makt kan medföra skada för Sveriges säkerhet döms för spioneri. De inhämtade uppgifterna behöver inte vara hemliga eller ens riktiga.

Den som med avsikt att gå främmande makt tillhanda hemligen eller med användande av svikliga medel antingen bedriver verksamhet för anskaffande av uppgifter vars uppenbarande för främmande makt kan medföra skada för Sveriges säkerhet eller medverkar till sådan verksamhet döms för olovlig underrättelseverksamhet mot Sverige.

Den som utan avsikt att gå främmande makt tillhanda obehörigen anskaffar, lämnar, befordrar eller röjer uppgifter av hemlig natur döms för obehörig befattning med hemlig uppgift.

Den som av grov oaktsamhet antingen

Ett sätt att hålla spionaget dolt är att använda sig av elektroniska angrepp (IT-intrång). Ofta kan en agent eller insider bidra till att göra det elektroniska angreppet möjligt.

Läs mer:
Om kontraspionage på sidorna 42–47

befordrar, lämnar eller röjer en hemlig uppgift, eller hanterar den så att fara uppkommer för att någon obehörig kan ta del av den döms för vårdslöshet med hemlig uppgift.”.

Ett konkret exempel på motverkan är att gripa och åtala en person som arbetar för en utländsk makt.

Persona non grata – en av flera åtgärder

Det är inte alltid Säkerhetspolisen kan gripa någon eller att åklagaren sedan kan åtala denne. I de fallen kan Säkerhetspolisen i stället bidra till att minska hotet eller sårbarheten genom underrättelser till en extern part som har möjlighet att genomföra åtgärder. Så är exempelvis fallet med en utländsk underrättelseofficer som arbetar under diplomatisk täckmantel och därför har immunitet. Då kan Säkerhetspolisen vända sig till regeringen och underrättelseofficeren kan förklaras för persona non grata (PNG), det vill säga icke önskvärd i landet.

Ett annat exempel när det inte finns någon att gripa, är vid elektroniska angrepp där ägaren av den angripna datorn eller nätverket måste vidta skyddsåtgärder för att avbryta spionaget.

Genom Säkerhetspolisens föreläsningsverksamhet blir hundratals personer i skyddsvärda verksamheter varje år medvetna om underrättelsehotet. De blir därmed mindre mottagliga för värvningsförsök och kan agera med större försiktighet då de använder datorer och mobiltelefoner. Säkerhetspolisens underrättelser resulterar i att skyddet för den skyddsvärda verksamheten stärks.

Teknisk inhämtning

En allt större del av det utländska spionaget bedrivs med hjälp av teknisk inhämtning. Det beror dels på att den tekniska utvecklingen gör att ett alltmer sofistikerat tekniskt spionage är möjligt, dels på att sårbarheterna i vårt samhälle ständigt ökar. Säkerhetspolisen motverkar därför spionage som sker genom såväl inhämtning med hjälp av agenter som IT-intrång, signalspaning och andra tekniska metoder. Motverkan genom delgivning av underrättelser sker därför också i samverkan med Säkerhetspolisens säkerhetsskyddsverksamhet. ■

Den som värvats av ett annat lands underättelsetjänst kallas agent. En agent riskerar att dömas enligt brottsbalkens 19 kapitel.

Utländsk makts metoder:

- Öppna källor är alla källor som inte är hemliga, så som stora mängder myndighetsinformation, personuppgifter på internet, tidningar och böcker.
- Agent är en person som värvats av och arbetar för utländsk makt.
- Signalspaning innebär inhämtning av olika typer av signaler, till exempel mobiltelefonsamtal.
- IT-intrång innebär intrång i datorer i skyddsvärda verksamheter i syfte att stjäla information eller att förbereda sabotage.
- Flyg- och satellitspaning innebär inhämtning av underrättelser om anläggningar och verksamheter som kan observeras från luften eller rymden.

Ickespridning

Att förhindra spridning av massförstörelsevapen

En rad kritiska produkter anskaffas och spetskompetens hämtas in illegalt i Sverige varje år för att föras över till andra länders massförstörelsevapen-program. Säkerhetspolisens uppdrag är att motverka att detta sker. Riktade informationskampanjer är ett effektivt medel för att uppnå effekt.

Samarbeten

Säkerhetspolisen samarbetar i ickesprid-ningsfrågor med andra myndigheter som Tullverket, Inspektionen för Strategiska Produkter, Total-försvarets forsknings-institut, Strålsäkerhets-myndigheten och Försvarsmakten. Vi deltar även i det internationella arbetet för att förhindra att kunskap eller produkter förs ut från eller via Sverige.

Läs mer på: sakerhetspolisen.se

Vad är ickespridning?

Vilken typ av brott ska motverkas?

Målet är att förhindra att svenska företag och lärosäten medvetet eller omedvetet bidrar till andra länders massförstörelse-vapenprogram.

Större delen av de produkter som behövs för att framställa massförstörelsevapen är inte unika för vapenframställning utan förekommer i flera typer av industrier. Att produkter kan användas både för att tillverka helt vanliga civila produkter och för att framställa massförstörelsevapen kallas att de har dubbla användningsområden (PDA).

Varför sker brotten i Sverige?

Sverige har ett öppet forskningsklimat vilket gynnar och bidrar till att landet har en framstående position. Sverige bidrar till ett stort internationellt utbyte genom forskningssamarbeten och genom att ta emot många gästforskare. Detta är övervägande positivt, men eftersom spetsteknologi och spetskompetens även kan användas i militärt syfte behöver vi vara uppmärksamma på vilka som får tillgång till den.

Anskaffning av produkter sker främst via handel. Sverige är attraktivt för länder som vill framställa massförstörelsevapen. Bland annat för att vi har en hög teknologisk nivå inom civil och militär industri. Från Sverige försöker länder anskaffa produkter och kunskap för såväl tillverkning som utveckling.

Hur förhindras brotten?

Ett av de viktigaste sätten att förebygga spridning av massförstörelsevapen är att ha en aktiv dialog med företag, lärosäten och myndigheter som har produkter, teknologi eller kunskap av betydelse för utvecklingen av massförstörelsevapen. Eftersom det i många fall är produkter med dubbla användningsområden är företagen inte alltid medvetna om att de producerar något som kan användas för utveckling av massförstörelsevapen.

Säkerhetspolisen besöker företag, mässor, branschorganisationer och lärosäten i syfte att minska risken att dessa blir inblandade i anskaffning till program för massförstörelsevapen. Vi upplyser då om aktuell lagstiftning och vikten av att söka exporttillstånd för kontrollerade produkter. Ibland sker besöken tillsammans med Inspektionen för Strategiska Produkter.

Sverige är också en ivrig förespråkare att begränsa tillgång och vidare spridning av massförstörelsevapen. Detta innebär att Sverige har till uppgift att förhindra att produkter och kunskap förs ut ur landet och vidare till andra stater som önskar annorlunda.

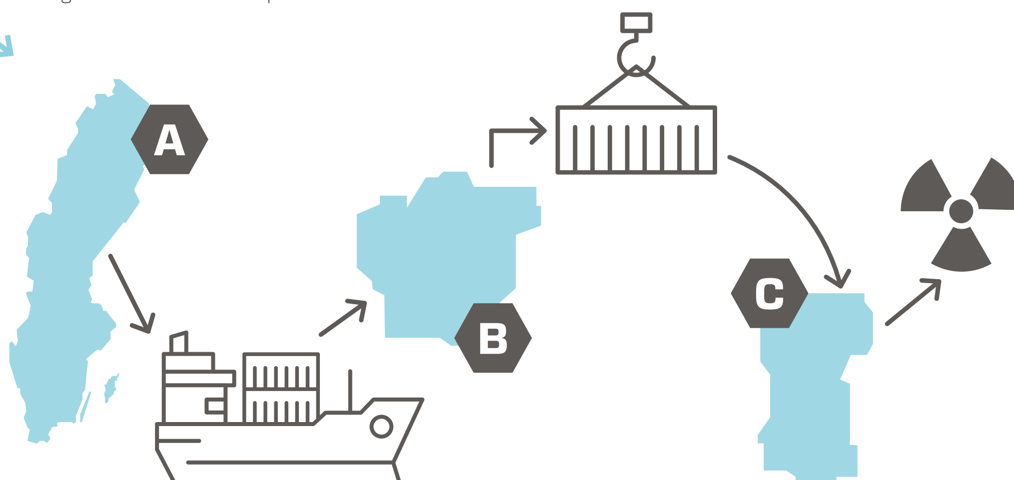
I Säkerhetspolisens uppdrag ingår även att förhindra att obehöriga icke-statliga aktörer kommer över kemiska, biologiska, radiologiska eller nukleära ämnen (CBRN). ■

”Sverige är i framkant inom forskning och utveckling av produkter. Att vissa stater på olagligt vis försöker komma åt den forskningen och de produkterna för att bygga vapen som innebär allvarliga hot mot mänskligheten är extremt allvarligt.”

Daniel Stenling, enhetschef, Säkerhetspolisen

Anskaffning av produkter

Det finns många olika sätt att anskaffa produkter. Ett illustrativt exempel är när ett svenskt företag A, som är tillverkare av en specifik produkt (till exempel vakuumpumpar), kontaktas av företag B i ett land utanför EU. Företaget B önskar inhandla ett antal pumpar och företag A söker exporttillstånd vilket godkänns av exportkontrollmyndigheten. Företaget B, som produkterna har sålts till, är dock enbart en mellanhand för den egentliga slutmottagaren C. Snart sker därför en olaglig vidareexport av produkterna och denna gång till mottagare C, det vill säga någon annan än vad det svenska företaget fick information om. Slutmottagaren är alltså istället ett av många företag som ingår i ett massförstörelsevapenprogram och vakuumpumpen från Sverige används i en urananrikningsprocess som en del i målet att slutligen tillverka kärnvapen.

Termer

- Massförstörelsevapen avser kärnvapen, biologiska och kemiska vapen samt vapenbärare som till exempel ballistiska robotar och kryssningsrobotar.
- CBRN står för kemiska, biologiska, radiologiska och nukleära ämnen.
- Produkter med dubbla användningsområden (PDA) kan användas både för att tillverka helt vanliga civila produkter och för att framställa massförstörelsevapen. Ventiler, vakuumpumpar, värmeväxlare och verktygsmaskiner är exempel på produkter som kan ha dubbla användningsområden.

Anskaffning i Sverige

Under 2016 har Säkerhetspolisen bidragit till att mellan 30 och 40 försök att anskaffa produkter eller kunskap för massförstörelsevapen avbrutits. Målet för Säkerhetspolisen är att fortsätta förhindra anskaffningsförsök och detta sker främst via aktiva åtgärder kopplade till information.

Möjligheterna för Säkerhetspolisen, andra rättsvårdande myndigheter och exportkontrollmyndigheter att upptäcka denna kriminalitet innefattar intensivt underrättelsearbete, delgivning av information och tätt samarbete.

Statlig kontrollerad kunskapsanskaffning

Sverige har framstående forskning inom ämnesområden där kunskapen även kan användas inom massförstörelsevapenprogram. Bland de stater som Säkerhetspolisen misstänker har massförstörelsevapenprogram, behöver flertalet kunskap från högre forskning utanför det egna landet. Stater som är i behov av fördjupad kunskap kan skicka forskare från det egna landet till universitet utomlands eller så inleder ett universitet från den staten ett samarbetsprojekt med ett svenskt universitet. Såväl inriktning på forskning som projekt brukar då handla om områden där kunskapen kan användas för både civilt bruk och till massförstörelsevapenprogram.

Säkerhetspolisen använder flera metoder för att motverka sådan kunskapsanskaffning. Under senare år har vi bland annat informerat och samverkat med svenska lärosäten om ickespridningsproblematiken.

Säkerhetsskydd

2

Hur skydda det skyddsvärda?

Säkerhetsskyddet vid Säkerhetspolisen arbetar för att höja säkerhetsnivån i samhället genom olika insatser. Detta görs exempelvis via analyser och rekommendationer till svenska myndigheter om hur de kan anpassa sitt skydd.

Samarbeten

Det är inte bara Säkerhetspolisen som har ett ansvar att kontrollera säkerhetsskyddet. Ansvaret är fördelat mellan Försvarsmakten, Affärsverket svenska kraftnät, Post- och telestyrelsen, Transportstyrelsen och länsstyrelserna. Säkerhetspolisen samarbetar i vissa fall med dessa myndigheter för att utföra kontroller.

Tillträdesbegränsning = Exempelvis passerkontroller, då endast personer med id-kort och passerkort har tillträde.

Vad är säkerhetsskydd?

Vad ska skyddas?

Om vissa verksamheter i Sverige utsätts för ett angrepp, kan det orsaka allvarliga konsekvenser för landets säkerhet. Det kan handla om verksamheter som berör vår energiförsörjning, vår telekommunikations- eller transportsektor. Dessa verksamheter, däribland myndigheter, kan i sitt uppdrag behöva hantera hemliga uppgifter. Om dessa uppgifter röjs, förstörs eller ändras kan det inverka på Sveriges säkerhet. Vissa verksamheter kan dessutom behöva ett särskilt skydd mot terrorism. Om de angrips blir konsekvenserna för Sverige mycket allvarliga.

Hur förhindras brotten?

De verksamheter som beskrivs ovan behöver ett särskilt skydd, ett så kallat säkerhetsskydd. De måste ha ett adekvat skydd för att förebygga att hemliga uppgifter röjs, ändras eller förstörs (informationssäkerhet). Vidare måste de också se till att obehöriga inte har tillträde till platser där det finns tillgång till hemliga uppgifter eller där verksamhet som har betydelse för rikets säkerhet bedrivs (tillträdesbegränsning). De måste dessutom se till att personer som inte är pålitliga ur säkerhetssynpunkt hindras att delta i verksamhet som har betydelse för rikets säkerhet (säkerhetsprövning).

Hur vet man vilka delar som ska skyddas?

Det är viktigt att identifiera de skyddsvärda delarna, det vill säga de delar av verksamheten där konsekvenserna av ett angrepp får betydelse för rikets säkerhet eller som behöver skyddas mot terrorism. Detta görs i en säkerhetsanalys. Det kan vara svårt för exempelvis en myndighet att identifiera det som är skyddsvärt och därmed är det svårt att skapa ett väl anpassat säkerhetsskydd.

Vilka åtgärder kan göras?

Det är utifrån det som verksamheten bedömt som skyddsvärt som säkerhetsskyddsåtgärderna ska vidtas. Det är viktigt att skyddsåtgärderna samverkar och att man inte enbart vidtar åtgärder inom ett område, till exempel tillträdesbegränsning. Att ha ett välanpassat områdesskydd eller skalskydd räcker inte som skyddsåtgärd om det samtidigt finns en insider som röjer uppgifter, eller om det elektroniskt går att komma åt det som är skyddsvärt.

Vem ansvarar för vad?

Ytterst är det verksamhetens ansvar att se till att det finns tillräckliga säkerhetsskyddsåtgärder på plats men Säkerhetspolisen har ett ansvar att kontrollera att verksamheten har ett väl anpassat säkerhetsskydd. ■

96 578

Säkerhetspolisen gjorde 96 578 registerkontroller 2016. De görs som en del i myndigheternas säkerhetsprövning vid anställning för att bedöma hur lämplig en person är ur säkerhetssynpunkt. Antal registerkontroller ökade med 23 procent i jämförelse med år 2015.

Läs mer:
Om Säkerhetsskydd på sidorna 42–47

Tillsyn

Rådgivning

Register-kontroller

Personliga samtal

Säkerhetspolisens ansvar enligt säkerhetsskyddslagstiftningen

Så går tillsynen till

Säkerhetspolisen inriktar själv sin tillsynsverksamhet och prioriterar då samhällets mest skyddsvärda verksamheter. Det innebär att kontrollerna främst inriktas på de verksamheter där konsekvenserna av ett angrepp skulle bli så allvarliga att Sverige som nation drabbas.

När Säkerhetspolisen beslutat att kontrollera säkerhetsskyddet vid en myndighet kontaktas myndigheten som sedan får en viss tid att förbereda sig innan granskningen sker. Vid en tillsyn kontrollerar Säkerhetspolisen att organisationen följer de lagar och regler om säkerhetsskydd som gäller samt att säkerhetsskyddet är tillräckligt för den verksamhet som bedrivs.

En typisk tillsyn omfattar granskning av organisationens säkerhetsanalys och övrig relevant dokumentation. Därefter görs en tillsyn på plats och verksamhets- och säkerhetsansvariga på myndigheten intervjuas.

I vissa fall genomförs en teknisk granskning av säkerheten i organisationens IT-system. Då testas bland annat systemens förmåga att motstå elektroniska angrepp.

Efter tillsynen ger Säkerhetspolisen förslag på åtgärder till myndigheten som kan förbättra säkerhetsskyddet.

Säkerhetsprövning

Förutom rådgivning och tillsyn har Säkerhetspolisen även ett ansvar enligt säkerhetsskyddslagstiftningen att genomföra registerkontroller efter ansökan från en myndighet.

Registerkontrollen är en del av den säkerhetsprövning som myndigheten måste genomföra och fungerar som underlag när myndigheten sedan fattar beslut om anställningar.

Beslut om utlämnande av uppgifter i samband med registerkontroller beslutas av registerkontrolldelegationen.

Säkerhetsprövningens syfte är att bedöma om en person är lämplig, lojal och pålitlig ur säkerhetssynpunkt. En del av säkerhetsprövningen är att Säkerhetspolisen kontrollerar personen mot belastnings-, misstanke- och polisens allmänna spaningsregister och uppgifter som behandlas med stöd av polisdatalagen.

Det är alltid anställande myndighet som beslutar om anställning.

Personliga samtal

- Säkerhetspolisen ansvarar enligt säkerhetsskyddslagstiftningen för att hålla personliga samtal med personer som i sin tjänst i stor omfattning ska arbeta med information som kan ha synnerlig betydelse för rikets säkerhet.
- Syftet är att blivande personal eller uppdragstagare blir medvetna om att de kan bli ett mål för en hotaktör.

Läs mer på
Säkerhets- och integritetsskyddsnämndens webb sakint.se

Så fungerar säkerhetsskyddet

SVENSKA MYNDIGHETER HAR krav på sig att vara effektiva och sparsamma. Därför är det vanligt att myndigheter överlåter till en leverantör att utföra delar av myndighetens verksamhet. Leverantören kan i sin tur anlita flertalet underleverantörer. Några exempel på verksamhet som kan läggas ut till leverantör är drift och underhåll av IT-system, bevakning eller lokalvård.

Om myndigheten i sin säkerhetsanalys har bedömt att verksamheten, om den angrips, kan ge allvarliga konsekvenser för Sverige, ska myndigheten ställa krav på att huvudleverantören och samtliga underleverantörer ska vidta åtgärder för att skydda verksamheten.

Säkerhetsskyddsavtal

Myndighetens krav på leverantörerna ställs i ett säkerhetsskyddsavtal och det ska tecknas både med huvudleverantör och eventuella underleverantörer. Myndigheten ska även kontrollera och följa upp att leverantörerna faktiskt vidtagit de åtgärder som myndigheten ställt krav på.

Säkerhetspolisens erfarenhet är dock att myndigheter kan missa att ställa dessa krav på leverantörerna, vilket kan innebära att särskilt skyddsvärd information eller verksamhet står oskyddad. Det kan också vara så att myndigheten har tecknat ett säkerhetsskyddsavtal men att de ställda kraven i avtalet är så allmänt hållna att de är svåra att följa upp.

Outsourcing potentiell risk

Outsourcing av IT innebär ofta att leverantören placerar olika kunders system och information i samma fysiska datorsystem. Detta medför en ökad risk eftersom en störning i en kunds system kan orsaka störningar eller avbrott hos flera andra kunders system. Hamnar en stor mängd hemlig information hos en enskild leverantör riskerar denne dessutom att bli ett attraktivt mål för bland annat andra länders underrättelseinhämtning. Den mängd information som samlas hos en leverantör kan medföra att leverantörens verksamhet sammantaget är av stor betydelse för rikets säkerhet.

Offshoring

Säkerhetspolisen kontaktas av fler myndigheter än tidigare med anledning av att de lägger ut särskilt skyddsvärda delar av sin verksamhet till leverantörer i andra länder, så kallad offshoring. Myndigheterna har i dessa fall samma ansvar att ställa krav på säkerhetsskyddsåtgärder som om leverantören vore baserad i Sverige.

Myndigheten måste först bedöma om verksamheten som ska läggas ut är särskilt skyddsvärd, vilket en väl genomförd och uppdaterad säkerhetsanalys ska kunna ge svar på. Är verksamheten särskilt skyddsvärd så ska ett säkerhetsskyddsavtal tecknas med krav på säkerhetsskyddsåtgärder. Uppföljning och kontroll ska genomföras.

Vid outsourcing av verksamhet till en leverantör i ett annat land ska det i regel alltid finnas ett bilateralt säkerhetsskyddsavtal mellan Sverige och det land där leverantören har sitt säte.

Funktionen som Nationell Säkerhetsmyndighet (NSA) inom ramen för Sveriges internationella informationssäkerhetssam-

Bilateralt avtal =
Avtal mellan två länder.

”Elektroniska angrepp mot viktiga samhällsfunktioner är ett reellt och allvarligt hot. Det behövs en bred insats för att öka samhällets förmåga för att skapa bättre skyddsåtgärder.”

Fredrik Agemark, enhetschef, Säkerhetspolisen

Tillträdesbegränsning är en av de skyddsåtgärder som används för ett fungerande säkerhetsskydd.

arbete är placerad vid Utrikesdepartementet.

Hit kan även myndigheter vända sig för att få mer information om bilaterala säkerhetsskyddsavtal mellan Sverige och en annan nation.

Det är alltid den upphandlande myndigheten som har det yttersta ansvaret för att säkerhetsskyddet är väl anpassat hos de leverantörer som hanterar de delar av verksamheten som bedömts som särskilt skyddsvärd. Ansvaret går inte att avtala bort. ■

Personskydd

3

Centrala statsledningen ska skyddas

Statschefen, statsråd, riksdagsledamöter och andra som ingår i den centrala statsledningen ska kunna utföra sina uppdrag under säkra och trygga former.

400

Den centrala statsledningen består av drygt 400 funktioner.

Vad är personskydd?

Vad ska skyddas?

Säkerhetspolisen ansvarar för den centrala statsledningens säkerhet. Den centrala statsledningen består av följande funktioner: statschefen, tronföljaren, talmannen, riksdagsledamöterna, statsministern, statsråden, statssekreterarna och kabinettssekreteraren.

Säkerhetspolisen ansvarar för säkerheten vid inkommande statsbesök. Vi ansvarar även för säkerheten vid besök av en person som har en ställning jämförbar med en statschefs, samt eventuella medlemmar i dennes familj.

Vårt ansvar gäller också vid besök av en utländsk talman, regeringschef eller utrikesminister. Det kan också vara besök av en partiledare, en företrädare för en utländsk stat eller en företrädare för en internationell organisation eller en annan jämförbar person, där besöket kräver särskilda bevakningseller säkerhetsåtgärder. I enskilda fall kan Säkerhetspolisen även fatta beslut om personskydd för andra funktioner.

Hur utformas skyddet?

Beslut om vilka säkerhetshöjande åtgärder som ska göras fattas bland annat utifrån en hot- och sårbarhetsbedömning och en bedömning av vilket skyddsvärde en funktion har. Vidare gör Säkerhetspolisen bedömningar för att se om det finns någon hotbild mot aktuella evenemang. Vi gör även bedömningar i förhållande till platsen för evenemanget. Dessa bedömningar utgör grunden för det skydd som sedan utformas vid varje tillfälle.

Vilka samarbetar personskyddet med?

Personskyddsarbete handlar till stor del om förberedelser och säkerhetshöjande åtgärder för att våra skyddspersoner ska kunna genomföra sina planerade aktiviteter på bästa sätt. För att skyddet ska bli så bra som möjligt samverkar Säkerhetspolisen bland annat med Hovet, riksdagen, Regeringskansliet, Polismyndigheten, utländska ambassader i Sverige och med säkerhetstjänster i andra länder.

Hur ser den aktuella hotbilden ut?

Politiker exponeras i dag i allt högre utsträckning, både i olika nyhetskanaler och på sociala medier. Detta kan driva på hotet och påverka individer och grupper som har avsikt och förmåga att agera med våld mot en skyddsperson.

Särskilda händelser i samhället och i omvärlden har också en hotdrivande effekt då politiker ofta ställs till svars för det som sker, sin förda politik eller sitt agerande. I takt med att den politiska debatten sker på allt fler arenor tenderar också retoriken i kommunikationen mot politiker att hårdna, ibland så till den grad att brott kan misstänkas. Vi följer denna utveckling och arbetar ständigt med att bedöma och agera mot de hot som riktas mot våra skyddspersoner. ■

Statsbesök =
Officiellt besök av utländsk statschef.

130

Ungefär 130 livvakter finns vid Säkerhetspolisen.

Läs mer:
Om personskydd på sidorna 56–59

Ett dimensionerat skydd

De skyddsåtgärder som genomförs ska förebygga, förhindra och försvåra ett angrepp. När skyddsåtgärder planeras är det nödvändigt att bedöma vad en angripare har för förmåga. Angriparens förmågor, till exempel att utöva hot eller använda fysiskt våld, kan förändras och utvecklas. Många gånger är inte dessa förändringar kända eller kan bedömas. Säkerhetspolisen tillämpar därför en dimensionerad hotbeskrivning för särskilt skyddsvärda funktioner. En dimensionerad hotbeskrivning ska beskriva en antagen förmåga som skyddet ska motstå och ska kunna stå sig över tid.

Skyddsåtgärder

Säkerhetspolisens skyddsåtgärder utformas efter behov. Den minst omfattande skyddsåtgärden innebär information och rådgivning, till exempel att vi informerar Polismyndigheten om att en aktivitet ska genomföras på en viss plats. En av de mer omfattande åtgärderna är livvaktsskydd kombinerat med platsbevakning. Säkerhetshöjande åtgärder kan också vara säkra transporter samt tekniska skyddsåtgärder som installation av fysiskt skydd i bostäder eller skyddsundersökning.

Krav på livvakterna

- En livvakt ska förebygga, förhindra och försvåra att skyddspersonen utsätts för våld eller kränkande handlingar. Sker det ändå ett angrepp ska situationen kunna hanteras.
- Uppdraget ställer höga krav på livvaktens mentala, fysiska och sociala förmåga. Säkerhetspolisens livvakter är utbildade poliser med minst fyra års arbetslivs-erfarenhet.
- Anställningen är tidsbegränsad och livvakterna är då tjänstlediga från sin ordinarie tjänst vid Polismyndigheten.

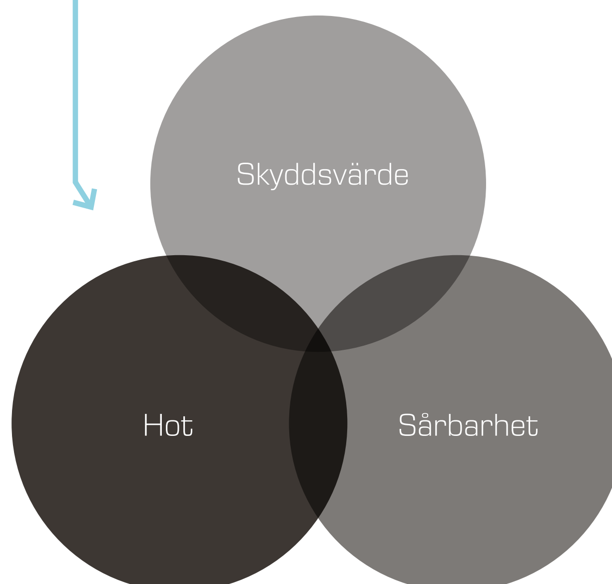
Hot- och sårbarhetsbedömning

Beslut om vilka säkerhetshöjande åtgärder som ska vidtas fattas utifrån en hot- och sårbarhetsbedömning och en bedömning av vilket skyddsvärde en funktion har.

Skyddsvärde: avser de konsekvenser som beskriver det allvarsamma för Sverige i att en skyddsvärd funktion påverkas på ett icke önskvärt sätt, till exempel om en skyddsperson hindras att utföra sitt jobb på ett säkert sätt.

Hot: avser i personskyddssammanhang en aktörs avsikt att utföra ett fysiskt angrepp på en skyddsperson samt den aktuella aktörens förmåga att realisera detta.

Sårbarhet: definieras som egenskaper hos eller aspekter kring en skyddsperson som kan utnyttjas av en hotaktör med avsikt och förmåga.

Så fungerar personskyddet

200

Ungefär 200 inkommande besök hanteras av personskyddet årligen.

PERSONSKYDDSARBETET handlar till stor del om planering och genomförande av säkerhetshöjande åtgärder. Grunden i arbetet läggs i planeringen. Har man lyckats åstadkomma ett bra samarbete i denna fas ökar möjligheten att insatsen som genomförs blir framgångsrik.

För att skyddet ska bli så bra som möjligt krävs ett omfattande samarbete mellan Säkerhetspolisen och säkerhetsansvariga hos samarbetspartners, bland annat Polismyndigheten. När en skyddsperson ska åka utomlands samarbetar Säkerhetspolisen med olika myndigheter och organisationer i värdlandet samt Hovet, riksdagen eller Regeringskansliet. Utländska statsbesök i Sverige föregås av förhandlingar som handläggs av Utrikesdepartementet.

Vissa händelser är kända under en lång tid i förväg och möjliggör en längre tid av planering. Den årliga politikerveckan i Almedalen är ett sådant exempel. I andra fall genomförs inkommande statsbesök med kort varsel eller så får politikerna engagemang med kort framförhållning, vilket begränsar förberedelsetiden. Personskyddsarbetet kräver planering och ställer samtidigt krav på flexibilitet och beredskap för förändringar.

Samverkan för heltäckande skydd

Det finns ett nära samarbete mellan Säkerhetspolisen och Polismyndigheten på olika platser i Sverige. De åtgärder som vidtas för att höja säkerheten kan vara sådana som Säkerhetspolisen ansvarar för och sådana Polismyndigheten ansvarar för. Säkerhetspolisen är den myndighet som har kontakt med skyddspersonen eller dennes företrädare. Vi delar löpande information och bedömningar med Polismyndigheten vilket sedan utgör beslutsunderlag i samband med olika händelser och evenemang där skyddspersoner deltar. När en aktivitet ska genomföras på en viss plats informerar Säkerhetspolisen samverkande myndigheter.

Delat ansvar

Säkerhetspolisen beslutar om och ansvarar för övergripande utformning av när- och distansskydd och även genomförandet av närskydd, exempelvis livvaktsskydd.

Säkerhetspolisen ansvarar också för eventuella tekniska skyddsåtgärder.

Polismyndigheten ansvarar för att bedöma hot av lokal natur som kan påverka ett evenemang. Det kan handla om personer eller grupperingar på en viss ort som tidigare uttalat hot eller har för avsikt att störa eller på annat sätt agera mot ett möte. Polismyndigheten ansvarar också för ledningen av distansskyddet. Det omfattar exempelvis plats- och färdvägsbevakning, eskort och del av skyddsspaning. Polismyndigheten ansvarar också för att skydda förtroendevalda på kommun- och landstingsnivå. Tillsammans skapar vi det skydd som krävs. ■

Läs om:
Skyddet kring påvebesöket sidorna 56–59

För att skyddet ska bli så bra som möjligt krävs ett omfattande samarbete mellan Säkerhetspolisen och säkerhetsansvariga hos samarbetspartners, bland andra Polismyndigheten.

Säkerheten är stor då våra politiker rör sig i offentliga miljöer. Här lotsas Centerpartiets Annie Lööf av en livvakt.

Författningsskydd

4

Motverka politiskt motiverade brott

Det finns individer som med våld, hot och trakasserier vill påverka demokratins grundläggande funktioner. De försöker påverka eller hindra politiker, myndighetsföreträdare eller journalister från att utföra sitt uppdrag. Säkerhetspolisens författningsskydd arbetar med att förhindra dessa brott.

Vad är författningsskydd?

Vilken typ av brottslighet ska motverkas?

Säkerhetspolisen ska förebygga och förhindra ideologiskt motiverade brott som utgör ett säkerhetshot eller som hotar våra grundläggande demokratiska funktioner oavsett om de bakomliggande orsakerna är religiösa eller politiska. Inom författningsskyddet handlar det i första hand om personer, grupper och organisationer som drivs av en politisk övertygelse, som uppmanar till eller själva använder våld, hot och trakasserier för att förändra samhället. Terroristattentat är den grövsta formen av politiskt motiverat våld.

Författningsskyddets arbete bygger på god samverkan med Polismyndigheten.

Vilka är det som begår brotten?

Under 2016 har det författningsskyddande arbetet i huvudsak omfattat vit makt-miljön och den autonoma miljön, det vill säga de delar av de höger- och vänsterextrema miljöerna där brott är en del av den politiska kampen. Arbetet inkluderar också personer som inte tillhör någon organisation eller miljö, men som ensamma eller tillsammans med någon annan säger sig vilja begå terroristattentat utifrån sin ideologiska övertygelse.

Hur förhindras brotten?

Genom att dela med oss av den kunskap vi har till andra myndigheter och samhällsaktörer, kan de tidigt upptäcka och reagera på olika företeelser som indikerar en avsikt att begå brott.

Vilka samarbetar Säkerhetspolisen med?

För att bedöma utvecklingen av hoten behöver vi så mycket information som möjligt. Det krävs alltså en bred samverkan för att motverka politiskt motiverade brott. Samverkan sker framförallt med Polismyndigheten, som verkar där brotten begås och där gärningspersonerna finns. Långsiktigt samverkar vi också med olika intresseorganisationer, forskare och företrädare för de grupper och funktioner som utsätts för politiskt motiverade brott.

Hur ser den aktuella hotbilden ut?

Ingen av de aktörer som Säkerhetspolisen följer bedöms i dagsläget utgöra ett hot mot det demokratiska systemet. Däremot utgör de ett relativt allvarligt hot mot de grundläggande fri- och rättigheterna i vår demokrati. Denna brottslighet kan få politiker, myndighetsföreträdare och enskilda individer att tveka inför ett visst beslut, låta bli att uttrycka sin åsikt eller att avstå från sitt politiska engagemang. ■

”Vi ska förhindra att individer och grupper genomför attentat eller begår andra ideologiskt motiverade brott för att påverka det demokratiska statsskicket.”

Ahn-Za Hagström,
chefsanalytiker, Säkerhetspolisen

Läs mer:
Om författningsskydd på sidorna 53–55

Otillåten påverkan

Begreppet otillåten påverkan omfattar allvarlig eller systematisk brottslighet i form av våld, hot eller trakasserier mot förtroendevalda, myndighetsföreträdare och företrädare för den fria debatten för att påverka dem i deras arbete eller uppdrag.

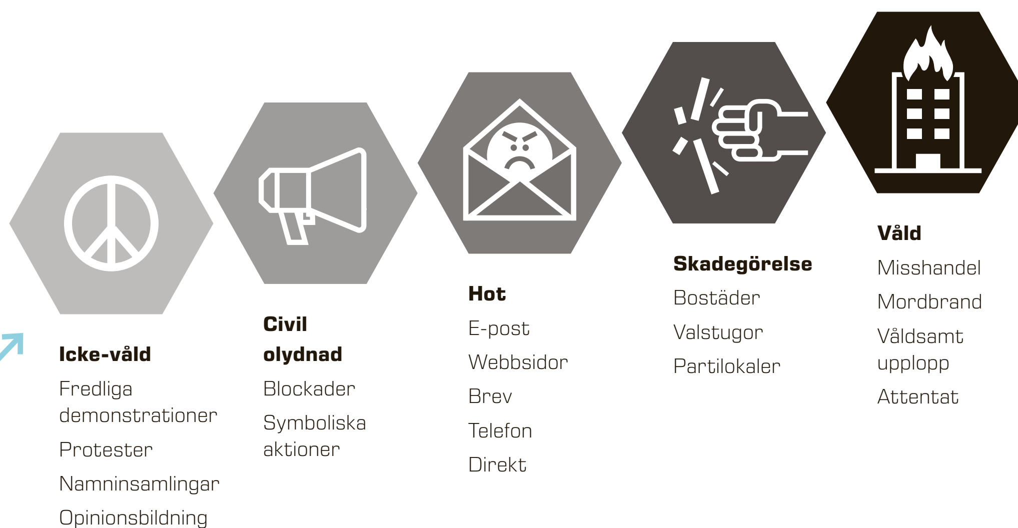
Brotten beror alltså på den funktion de utsatta har i samhället.

Hatbrott

Hatbrott är ett samlingsnamn på ideologiskt motiverade brott som bland annat begås utifrån brottsoffrets faktiska eller uppfattade etnicitet, trostillhörighet eller sexuella läggning. Hatbrott är ingen egen brottsrubricering, så även om hets mot folkgrupp och olaga diskriminering tydligast utgör ett hatbrott kan hatbrottsmotiv föreligga vid alla typer av brott. Alla hatbrott är inte politiskt motiverade och begås inte heller enbart av aktörer som omfattas av Säkerhetspolisens uppdrag.

Grov och organiserad brottslighet

- Otillåten påverkan utövas även av aktörer inom grov organiserad brottslighet.
- Det är ett sätt för dessa aktörer att öka förutsättningarna för att bedriva eller utöka den kriminella verksamheten. Detta för att fortsätta tjäna pengar eller uppnå status.
- Genom otillåten påverkan kan kriminella till exempel få information om planerade kontroller eller ingripanden. Hoten eller trakasserierna kan också få någon att fatta eller avstå från ett visst beslut.
- De som utsätts är främst de som kan påverka den kriminella verksamheten, till exempel poliser.
- Det är Polismyndigheten som arbetar mot dessa brott och aktörer.

Metoder – från grundlagsskyddad yttrandefrihet till attentat

Aktörerna använder inte bara brottsliga metoder. Den politiska kampen handlar också om att väcka opinion och värva sympatisörer genom exempelvis flygbladsutdelningar, informationskampanjer och fredliga demonstrationer. Ytterligare några aktioner är av symboliska slag för att skapa uppmärksamhet kring en viss fråga, till exempel blockader, intrångningsförsök eller sabotage. För att få mediernas uppmärksamhet ser aktörerna ibland även till att rättsprocesserna, till exempel rättegångarna, blir en del av aktionen.

Säkerhetspolisen fokuserar på de grövre brotten som syftar till att direkt påverka demokratin. Till dessa hör bland annat hot om våld (uttalat eller genom antydningar och anspelningar på ett skrämselkapital), brandattentat mot myndighets- och partiföreträdares bostäder, våldsamma upplopp för att stoppa tillståndsgivna demonstrationer och förberedelser för terroristattentat.

Så arbetar författningsskyddet

INOM VERKSAMHETSOMRÅDET författningsskydd följer Säkerhetspolisen personer, grupper och organisationer som använder eller uppmanar andra att använda våld, hot och trakasserier för att genomföra attentat, påverka beslutsfattandet, hindra myndighetsutövningen eller inskränka den fria debatten.

Konfrontationer mellan grupperna

Merparten av extremistmiljöernas brottslighet består av hot och trakasserier, men också av skadegörelse. Våld mot personer är vanligtvis ett resultat av dynamiken mellan vit makt-miljön och den autonoma miljön. Våldsamma konfrontationer mellan miljöerna inträffar både i samband med stora offentliga manifestationer och vid mindre samlingar eller som riktade angrepp mot enskilda personer i deras bostäder. Syftet med aktionerna är att hindra motståndaren från att föra fram sitt politiska budskap eller att försöka förmå den som utsätts att ”hoppa av”, det vill säga lämna sitt politiska engagemang. Syftet är också att avskräcka andra från att engagera sig politiskt.

Ideologiskt motiverade brott utgår från religiös eller politisk övertygelse.

Vill ändra samhället

Vit makt-miljön och den autonoma miljön beskrivs ofta som varandras motsatser, vilket de till stora delar också är. Vit makt-miljön vill ha ett auktoritärt styre baserat på etnicitet, utifrån föreställningen om att människor kan delas in i olika raser, och att ras eller etnicitet påverkar allt vi människor säger och gör. Enligt detta tankesätt är det enbart etniska svenskar som kan fatta beslut som är bra för Sverige och för dem som anses vara svenskar. Den autonoma miljön i sin tur vill ha ett klasslöst och ekonomiskt jämlikt samhälle och ett styrelseskick med direkt demokrati där arbetarklassen får ett större inflytande.

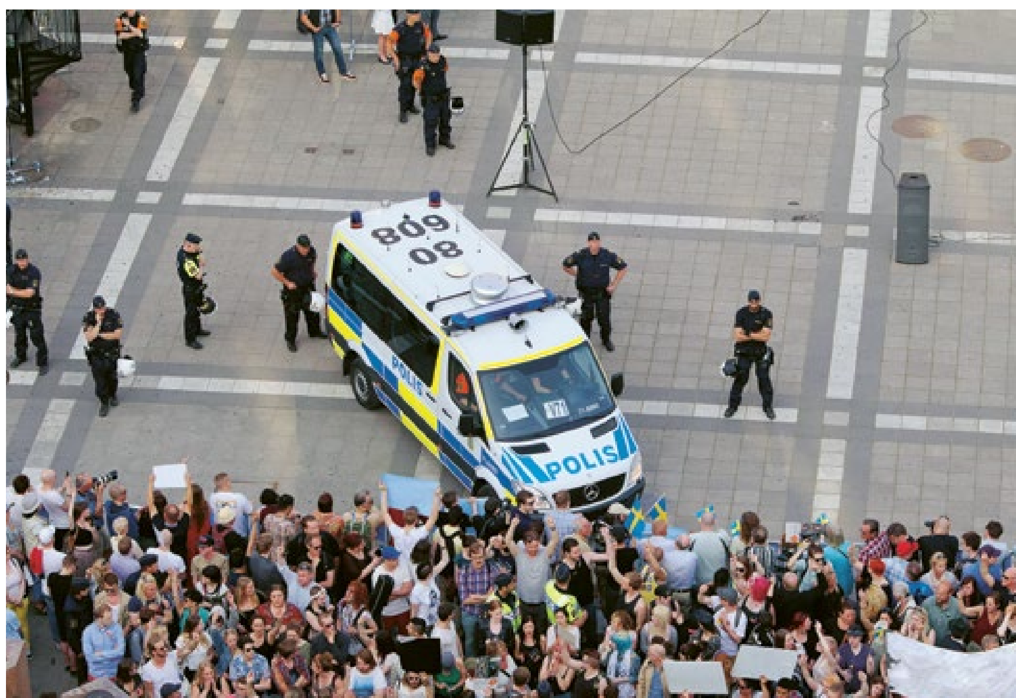
Båda miljöerna anser att den nuvarande samhällsordningen inte fungerar och därför inte kan förändras med gängse metoder. Medan vit makt-miljöns anhängare anser att Sverige är ”ockuperat av främmande makt” menar den autonoma miljön att fascismen finns på alla samhällets nivåer – en situation som våra samhällsföreträdare bär skulden för.

Extrema metoder

I båda fallen finns en självförsvarsretorik som innebär att alla metoder är tillåtna i kampen mot mångkulturen (vit makt-miljön) och fascismen (den autonoma miljön). Därmed anser båda miljöerna att ”ändamålet helgar medlen” eftersom det handlar om att göra samhället bättre för alla – eller åtminstone för dem som aktörerna inkluderar i den gemenskap de skapar. De anser att det nuvarande systemet är illegitimt och att en förändring därför kräver radikala metoder, ofta våldsamma sådana, även om det innebär att enskilda individers fri- och rättigheter kränks.

Detta är anledningen till att Säkerhetspolisen följer extremistmiljöerna. För oss handlar det om brottsligheten, alltså om de extrema metoder som aktörerna använder sig av, inte om ideologier, åsikter eller vilken av extremistmiljöerna som är värst. Att begå brott eller använda våld är inte acceptabelt, vilket syftet än sägs vara.

Om enskilda personer inte vågar föra fram en åsikt eller på annat sätt använda sig av sina grundlagsfästa fri- och rättigheter, är det i förlängningen ett hot mot demokratin.

Säkerhetspolisens uppdrag gäller brotten, inte åsikter, ideologier eller vilken extremistmiljö som är värst.

Även om vissa aktioner inte utgör otillåten påverkan i strikt bemärkelse, det vill säga angreppen riktas inte mot samhällsföreträdare inom ramen för deras yrke eller uppdrag, så handlar det om att grundläggande fri- och rättigheter kränks. Dessa brott kan i förlängningen skada demokratin. Eftersom Säkerhetspolisen följer dessa aktörer ur ett säkerhetshotande perspektiv har vi god kunskap om dem.

Bistår Polismyndigheten

Inom vårt förebyggande och motverkande uppdrag samverkar vi med Polismyndigheten. Vi delger information och bedömningar så att poliser på plats har bästa möjliga beredskap för att se till att skyddet kring en viss händelse dimensioneras rätt. Det handlar också om att bistå vid husrannsakan, ingripanden och förundersökningar. Vi bidrar exempelvis med teknisk analys och analys av stora mängder data, men också i form av vittnesmål i rättegångar där aktörer som följs inom ramen för vårt uppdrag står åtalade.

Uppmärksamhet ger skrämselkapital

Överlag är våldsbrott mot grundläggande demokratiska funktioner relativt ovanliga i Sverige. Även om det finns flera tänkbara och ibland utpekade måltavlor, är det få av dem som faktiskt drabbas. Det beror bland annat på att det är ett begränsat antal personer som själva använder eller kan tänka sig att använda våld för att nå sina politiska mål.

Men även om aktörerna inte utgör ett hot mot demokratin som sådan utgör de ett relativt allvarligt hot mot enskilda individer, inte bara i form av våld. Uppmärksamheten kring aktörerna bidrar också till att de får ett skrämselkapital. Det innebär att det ofta ”räcker” med den uppfattning människor har fått om vilket hot extremistmiljöerna utgör för att påverka människor.

Om detta leder till att enskilda personer inte vågar föra fram en åsikt eller på annat sätt använda sig av sina grundlagsfästa fri- och rättigheter, är det i förlängningen ett hot mot demokratin. ■

Kontraterrorism

5

Säkerhetspolisen arbetar för att motverka terrorism

Säkerhetspolisen bedriver underrättelsearbete och vidtar åtgärder för att förhindra terroristattentat i Sverige och mot svenska intressen utomlands. Terroristattentat ska inte heller kunna planeras eller stödjas från Sverige.

Vad är kontraterrorism?

Vilken typ av brottslighet ska motverkas?

Terrorism är allvarlig brottslighet som på något vis skadar en stat eller en mellanstatlig organisation. Det kan röra sig om att injaga fruktan i befolkningen, tvinga fram en åtgärd som annars inte skulle vidtas, tvinga fram att en viss åtgärd inte beslutas eller genomförs eller att skada grundläggande samhällsstrukturer. Även uppmaning, rekrytering, finansiering och utbildning i terrorismsyfte är brottsligt.

Vilka är de som begår brotten?

En terrorist är oftast ideologiskt motiverad i de extrema ytterkanterna av politik eller religion. Den ideologiska motiveringen är ofta kopplad till en konflikt eller sakfråga som uppfattas som orättvis. De senaste åren har det varit sunniislamistiska extremister som begått de allvarligaste terroristbrotten.

Den svenska strategin mot terrorism: Förebygga, förhindra och försvåra. Läs mer på: regeringen.se

Hur förhindras brotten?

Säkerhetspolisen arbetar brett för att förhindra all terrorism oavsett ideologisk motivering. Ett terroristbrott förhindras genom att skapa ett informationsövertag, det vill säga vara steget före. För att uppnå detta krävs ett gediget och effektivt inriktat underrättelsearbete baserat på information från olika källor, från allmänheten och samverkande parter samt fysisk och teknisk spaning. Hemliga tvångsmedel är också ett viktigt verktyg för att förhindra att terroristbrott begås i Sverige.

Vilka myndigheter samarbetar?

Samverkan med både nationella och internationella parter är en förutsättning för Säkerhetspolisens arbete med att förhindra terroristbrott i Sverige. Därför arbetar vi kontinuerligt med att förbättra och utöka vårt samarbete med framför allt Polismyndigheten, Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten, Försvarets radioanstalt och utländska underrättelse- och säkerhetstjänster. Säkerhetspolisen har även ett nära samarbete med Migrationsverket i syfte att identifiera säkerhetshot i migrationsströmmarna till Sverige.

Hur ser den aktuella hotbilden ut?

De pågående konflikterna i Mellanöstern var under 2016 den i särklass mest drivande faktorn bakom terrorismen. Ett stort antal svenskar har anslutit sig till sunniextremistiska terroristgrupper verksamma i Syrien och Irak. Att ansluta sig till en terroristgrupp är allvarligt då personens förmåga och avsikt att utföra terroristattentat kan öka. Under 2016 har resandet överlag minskat. De flesta som reser är unga män, men även kvinnor och barn har rest. Personer som ansluter sig till terroristgrupper kan inspirera andra att ansluta sig eller begå terroristbrott i Sverige. Internet är i denna bemärkelse en betydelsefull kontaktyta och inspirationskälla. Ju fler kontakter som knyts i terrorismsyfte i Sverige och utomlands desto fler ärenden och svårupptäckta aktörer kommer Säkerhetspolisen behöva hantera. ■

Säkerhetspolisen arbetar brett för att förhindra all terrorism oavsett ideologisk motivering.

Läs mer:
Om kontraterrorism på sidorna 48–52

Expanderande nätverk

De konflikter som driver terrorismen kommer inte att lösas i närtid. Därför kommer terrorismen inte att minska i världen och detta påverkar hotbilden i Sverige. Personer som ansluter sig till terroristgrupper i andra länder är ofta oerfarna och har ett begränsat kontaktnät och extremistiskt umgänge. De återvänder med stridserfarenhet, upphöjd status och ett brett internationellt kontaktnät. I Sverige skapas nya kontaktytor med mer dynamiska konstellationer av aktörer som följd. Detta innebär expanderande och mer sammanlänkade nätverk med internationell räckvidd.

Ensamagerande terroristaktörer

Terroristaktörer som agerar på egen hand eller i par är mycket svåra att upptäcka. Detta vet terroristerna också. Därför uppmanar flera terroristgrupper sina anhängare till egna initiativ med enkla och tillgängliga medel.

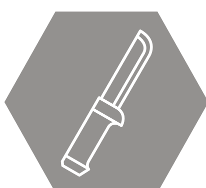
Attentat har utförts runtom i världen av ensamagerande terrorister. Ett grundligt analysarbete i kombination med fokuserad inhämtning av information och bred samverkan både nationellt och internationellt kan förhindra liknande attentat i Sverige. Iakttagelser som allmänheten gör är också viktiga i detta arbete.

Radikaliseringsprocessen:

- Personlig upplevelse av orättvisa i kombination med ett ideologiskt intresse alternativt sökande efter spänning eller gemenskap.
- En våldsförespråkande ideologi som förklarar och ger lösningar till upplevelsen av orättvisa.
- Ett socialt sammanhang där dessa möts.
- Drivande faktorer i det sociala sammanhanget kan vara familj, vänner, ledargestalter och etablerade nätverk.
- Internet är i dag den i särklass största plattformen för radikalisering.

Konfliktzoner
Syrien
Irak
Somalia
Jemen
Libyen

Förmåga
Militär träning
Disciplin
Säkerhet
Kommunikation
Befäl och ledning
Skjutvapen
Hemmagjorda bomber

Återkomst
Positiv
Neutral
Negativ

Avsikt
Attentat
Stödverksamhet
Radikalisering
Propaganda

Säkerhetspolisen jobbar med reduktion, insats och förundersökning för att motverka hotet.

Konfliktresenärer

De flesta svenskar som ansluter sig till terroristgrupper är unga män mellan 18 och 30 år, födda i Sverige med minst en förälder född utomlands. Flera saknar eller har låg inkomst. Den stora majoriteten reser till Syrien för att ansluta sig till den så kallade Islamiska staten. De som överlever och väljer att återvända har samlat på sig ny kunskap, nya kontakter, sänkt sin våldströskel och kan bli statusgestalt för andra extremister. De återvändare som fortfarande anser att ideologin är korrekt fortsätter troligtvis att verka i Sverige inom stödverksamhet eller radikalisering. En del är traumatiserade eller ångerfulla. Ett fåtal utgör ett attentatshot. Säkerhetspolisens uppgift är att förhindra återvändare från att begå terroristbrott i Sverige och att utreda terroristbrott begångna av svenskar utomlands.

Så fungerar kontraterrorism

SÄKERHETSPOLISEN ARBETAR med att hitta information om brottslig verksamhet. Vår huvuduppgift är att förhindra att terroristattentat begås i Sverige. Konsekvenserna av ett terroristattentat kan bli mycket allvarliga för samhället och medborgarna. Därför är målet att förhindra terroristbrottslighet i ett tidigt stadium. Mycket av Säkerhetspolisens arbete syns därför inte i antal förundersökningar och domar.

Säkerhetspolisens uppgift är också att försvåra och reducera verksamheter som stödjer terrorism. Det kan röra sig om finansiering, logistiskt stöd, utbildning, rekrytering eller radikalisering.

Inhämtning av information

Förutsättningen för Säkerhetspolisens underrättelsearbete inom kontraterrorism är inhämtning av relevant information. Inhämtningen sker genom spaning, personkällor, öppna källor, förhörsinformation, tvångsmedel samt kontakter och samverkan både nationellt och internationellt. Tvångsmedel beslutas av domstol och innefattar hemlig avlyssning och övervakning av elektronisk kommunikation, hemlig rumsavlyssning, hemlig kameraövervakning och postkontroll. Dagens kommunikation sker ofta via internet, även bland terrorister, och därför deltar Säkerhetspolisen i den utredning om hemlig dataavläsning som regeringen har tillsatt.

Samverkan är mycket viktig då terrorismproblematiken finns inom flera myndigheters ansvarsområden. I Samverkansrådet mot terrorism är Säkerhetspolisen sammankallande. Rådet består av 14 svenska myndigheter som tillsammans arbetar i linje med de strategier på kontraterrorismområdet som EU och den svenska regeringen har.

Nationellt har Säkerhetspolisen och Polismyndigheten under åren byggt ut samverkan inom terroristbekämpning. Polismyndigheten står för en stor del av informationen som kommer Säkerhetspolisen till handa. Utbytet av information från Säkerhetspolisen till Polismyndigheten har utökats för att tillsammans effektivare förebygga, förhindra och försvåra terrorism i Sverige.

Terrorism är en global företeelse. Internationell samverkan är en förutsättning för att effektivt bekämpa terrorism i Sverige och internationellt. Därför har Säkerhetspolisen ett omfattande samarbete med andra länders säkerhets- och underrättelsetjänster.

Läs mer:
Lag (2003:148) om straff för terroristbrott.

Förebyggande arbete

Det förebyggande arbetet är mycket viktigt för att på sikt minska terrorhotet. Eftersom Säkerhetspolisen är en brottsbekämpande myndighet kan vi inte ensamma effektivt arbeta förebyggande. För att komma åt grundproblematiken bakom terrorismen krävs en gemensam och samlad insats från samhället. ■

”Det finns en hotbild från ensamagerande i Sverige som inspirerats av olika extremistiska ideologier. Att de agerar ensamma gör att de är svårare att upptäcka, eftersom underrättelsearbete i stor utsträckning går ut på att kartlägga kontakter mellan olika individer.”

Fredrik Hallström, biträdande enhetschef, Säkerhetspolisen

Efter dådet i Bryssel i mars 2016 kände många medborgare behov av att uttrycka sin sorg.

Utlänningsärenden

Remissinstans i utlänningsärenden

I Säkerhetspolisens uppdrag ingår att förhindra att individer som är eller kan bli ett säkerhetshot uppehåller sig eller etablerar sig i Sverige. En viktig del av det förebyggande arbetet är vårt ansvar inom utlänningslagstiftningen och som remissinstans till Migrationsverket.

Vad är utlänningsärenden?

Vad innebär det att vara remissinstans?

Förenklat innebär det att Säkerhetspolisen svarar på en fråga (remiss) från Migrationsverket. Frågorna rör i första hand ärenden där personer ansökt om uppehållstillstånd eller medborgarskap i Sverige. Det är Migrationsverket som handlägger dessa ansökningar och som ett led i handläggningen ingår att göra en bedömning om personen kan utgöra ett säkerhetshot i Sverige. Migrationsverket har uppdraget men inte tillräckligt med information för att göra bedömningen. Därför skickar verket ärendet på remiss till Säkerhetspolisen för att få hjälp med det. Om en person bedöms utgöra ett säkerhetshot kan det vara en grund för att personen inte får uppehållstillstånd eller medborgarskap i Sverige.

När sker en utredning?

En utredning startas då Migrationsverket uppmärksammar förhållanden eller har information om en person som gör att hon eller han kan vara intressant för vidare granskning. Det kan också vara Säkerhetspolisen som begär att få in ett ärende på remiss med anledning av egen information. En utredning hos Säkerhetspolisen genomförs endast i de fall där personen befaras vara ett säkerhetshot. Under året har vi lagt stor vikt vid utredningar som rör ansökningar om svenskt medborgarskap då dessa inte går att återkalla.

Vad tittar man efter i en bedömning?

Säkerhetspolisen bedömer hotet mot Sveriges säkerhet inom områdena terrorism, höger- respektive vänsterextremism och olovlig underrättelseverksamhet. Därför är det först när det finns information om personer kopplade till dessa områden som det blir aktuellt med en utredning. Det är utifrån vad som är känt om personens bakgrund, kontakter eller egna aktiviteter – i Sverige eller utomlands – som Säkerhetspolisen gör en bedömning om personen kan komma att ägna sig åt säkerhetshotande verksamhet.

Vad sker då bedömningen är klar?

När bedömningen är klar skickar Säkerhetspolisen ett utlåtande (yttrande) till Migrationsverket där det står om vi bedömer att personen är ett säkerhetshot eller inte. Det är sedan Migrationsverket som fattar beslut i ärendet. Utöver det som gäller för uppehållstillstånds- och medborgarskapsprocesserna har Säkerhetspolisen även möjlighet att ta till särskilda åtgärder, som att ha personer under uppsikt, för att följa upp dem som bedöms vara ett hot men av olika anledningar inte går att utvisa och därför blir kvar i Sverige. ■

”Vi lever i en tid som ser annorlunda ut än för tio år sedan. Det är oroligt i världen och det har skett terrorattentat i Europa. Vi ska inte vara naiva, men vi ska heller inte vara rädda.”

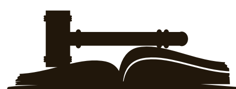
Åsa Nilsson, enhetschef, Säkerhetspolisen

Läs mer:

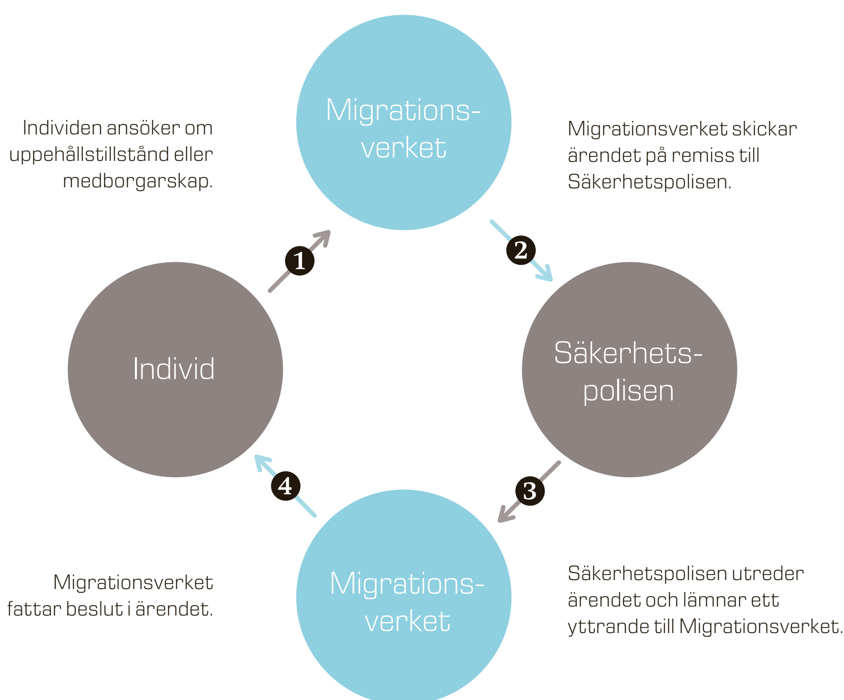
migrationsverket.se

Lagstiftning

Lagstiftning som styr Säkerhetspolisens arbete med utlänningsärenden:

- Utlänningslagen
- Lagen om svenskt medborgarskap
- Lagen om särskild utlänningskontroll

Medborgarskap

- Enligt Migrationsverkets statistik för 2016 gjordes närmre 64 000 ansökningar om medborgarskap.
- Under 2016 har Säkerhetspolisen tagit in 1 924 ärenden om svenskt medborgarskap, tagit in 207 ärenden på remiss och lämnat erinran i 42 ärenden.

Uppehållstillståndsärenden

Under 2016 har Säkerhetspolisen tagit in 739 ärenden om uppehållstillstånd på remiss.

Utveckling under 2016

Under 2016 har Säkerhetspolisen och Migrationsverket arbetat med att ytterligare förstärka samarbetet mellan myndigheterna, främst med anledning av det ökade antalet asylsökande från krigshärjade länder som Syrien. Den stora ökningen av asylansökningar som kom in under 2015 har lett till en ökning av antalet remisser till Säkerhetspolisen under 2016. Den främsta utmaningen i samarbetet med Migrationsverket under året har varit att hantera detta. Mellan de båda myndigheterna sker informationsutbyte och dessutom samverkan i de enskilda ärenden som är remitterade till Säkerhetspolisen. Både Säkerhetspolisen och Migrationsverket arbetar med att utveckla sina metoder bland annat genom att se över rutiner för handläggningen. Detta sker för att bibehålla förmågan att identifiera potentiella säkerhetshot bland det ökade antalet ärenden.

Aktuellt 2016

Denna symbol återkommer på sidorna som handlar om konflikter och maktskiften i världen som påverkat Säkerhetspolisens arbete 2016.

Aktuellt 2016

Oro i världen påverkar Säkerhetspolisens arbete

Att följa utvecklingen i världen är nödvändigt för att kunna anpassa inriktningen av Säkerhetspolisens verksamhet både då det handlar om det säkerhetsskyddande arbetet i stort och när det gäller att bekämpa terrorism.

SÄKERHETSPOLISEN FÖREBYGGER och avslöjar brott som riktar sig mot Sveriges säkerhet och vi bekämpar terrorism. Vi ska skydda det demokratiska systemet. I det uppdraget ingår flera delar. Under 2016 har arbetet bland annat fokuserat på att ta ansvar för vår del i regeringens beslut om återupptagen totalförsvarsplanering. Flera myndigheter, varav Säkerhetspolisen är en, arbetar tillsammans för en sammanhängande planering av totalförsvaret, det vill säga all den verksamhet och de resurser som krävs för att förbereda Sverige för krig. Totalförsvarsplaneringen sker i ljuset av det försämrade omvärldsläget och den ökade osäkerheten i vårt geografiska närområde.

Säkerhetsskyddet behöver stärkas

I Säkerhetspolisens del ingår att se till att information som kan hota rikets säkerhet inte kommer i fel händer, att vi leder det säkerhetsskyddande arbetet. Under 2016 har vi bland annat genomfört en omfattande inventering för att överblicka hur myndigheter arbetar med sitt säkerhetsskydd. Det är Säkerhetspolisens ansvar att vara rådgivande kring de satsningar på förbättringar som måste göras framöver.

Under 2016 kunde vi konstatera att den största risken för samhället och totalförsvaret utgörs av bristande IT-säkerhet och informationssäkerhet. Flera fall av statligt styrda elektroniska angrepp, från andra länder, mot totalförsvarsviktiga myndigheter har utretts under året. Detta är oroande. Det är varje enskild myndighets ansvar att se till att de säkerhetshöjande åtgärderna genomförs.

IS pressades tillbaka men hotet består

Under 2016 följde vi intensivt utvecklingen i Mellanöstern. Islamiska staten, IS, pressades tillbaka i Irak och Syrien. Ett stort antal utländska våldsbejakande islamister, bland annat från Sverige, befinner sig hos IS i Mellanöstern.

Under året har Islamiska staten uppmanat sina anhängare att avstå från försök att ta sig till det så kallade kalifatet och i stället utföra terrorattacker i sina hemländer. Effekterna av denna uppmaning såg vi under sommaren 2016 med flera attentat i Europa, Mellanöstern, Nordafrika, Asien och Nordamerika och i slutet av året med terrorattacken i Berlin.

Våldsbejakande islamister utgör fortfarande det största attentatshotet mot Sverige och svenska intressen och återvändare med stridserfarenhet har förmåga att genomföra terrorattentat. Men endast ett fåtal av dem bedöms ha avsikt att begå brott i Sverige.

De som rest till konfliktområden för att

Under 2016 kunde vi konstatera att den största risken för samhället och totalförsvaret utgörs av bristande IT-säkerhet och informationssäkerhet.

Läs mer:

Samarbeten för ett säkert Sverige på sidorna 10–11

strida återvänder inte nödvändigtvis till det land de reste ifrån. Attentaten i Bryssel, där två personer med kopplingar till Sverige figurerade, visar också att hotaktörer planerar dåden i ett land och utför dem i ett annat.

Fördjupad internationell samverkan

Detta har påverkat diskussionerna i EU om respektive lands nationella säkerhet och säkerhetstjänsternas gemensamma arbete. Ambitionen är hög och viljan stark att utveckla den samverkan och de system som finns för att försöka förhindra terrordåd. Samverkan mellan Europas säkerhetstjänster har intensifierats under 2016. Vi utbyter och säkrar information med varandra i allt större omfattning.

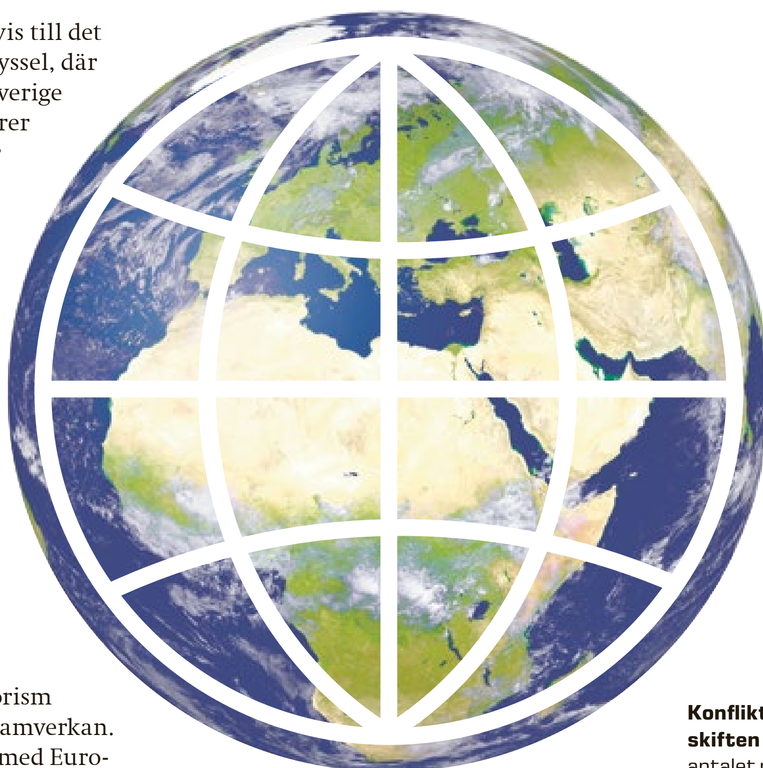
Internationellt är Counter Terrorism Group (CTG) ett viktigt forum för samverkan. Under året förstärktes samarbetet med Europol, bland annat genom att Säkerhetspolisen placerade en sambandsman i Haag. Samtidigt ska det understrykas att det mellanstatliga samarbetet som pågår mellan länder, både inom och utanför EU, också har stor betydelse för att motverka terrorism.

Nationell samverkan inom flera områden

Nationellt är Säkerhetspolisen initiativtagare och sammankallande i Samverkansrådet mot terrorism där 13 andra myndigheter ingår och tillsammans med Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten (Must) och Försvarets radioanstalt (FRA) ingår vi i Nationellt centrum för terrorhotbedömning (NCT) som löpande bedömer hotet mot Sverige och svenska intressen.

Som en reaktion på de flyktingströmmar som följde av kriget i Syrien märktes under 2016 även en ökad aktivitet i högerextrema miljöer. Politiker som står för ett ökat flyktingmottagande har blivit måltavlor för dem som vill begränsa mottagandet och i flera europeiska länder talades under året om ett ökat antal hatbrott. Även grupperingar inom våldsbejakande vänsterextrema miljöer har begått brott mot dem som förespråkar en restriktiv flykting- och invandringspolitik. Det finns också ensamagerande gärningspersoner som motiveras av en generell främlingsfientlighet. Propaganda som våldsbejakande extremister sprider kan påskynda radikaliseringen oavsett bevekelsegrund eller politisk agenda och trigga en ensamagerande person.

För att kunna skydda Sverige mot den här typen av brottslighet samverkar Säkerhetspolisen intensivt med Polismyndigheten och särskilt de poliser som finns lokalt ute i landet. Ett samarbete som är nödvändigt, viktigt och fungerar mycket bra. ■

Konflikter, maktskiften och det stora antalet människor på flykt i världen påverkar Sverige.

Aktuellt 2016: Säkerhetsskydd & kontraspionage

Skyddet i samhället behöver stärkas

När totalförsvaret återaktiveras, ställer det höga krav på att ett fungerande säkerhetsskydd finns på plats inom ett flertal samhällsfunktioner.

Läs mer:
Om säkerhetsskydd på sidorna 20–23

Nya hot, oro i omvärlden och en återupptagen totalförsvarsplanering. Att hålla Sverige säkert blir allt mer komplext. Samtidigt finns det brister i myndigheters säkerhetsskyddsarbete.

DET SÄKERHETSPOLITISKA läget i Europa har förändrats, och i ljuset av de senaste årens händelseutveckling har Östersjöregionen och Sverige fått en ökad militärstrategisk betydelse. Med det kommer nya förutsättningar och nya utmaningar. Säkerhetspolisen har till exempel vid ett flertal tillfällen berättat om hur nya hot och en allt oroligare omvärld får följdverkningar inom myndighetens verksamhetsområden.

Civila försvaret aktiveras

Hotbilden mot Sverige och svenska intressen ser annorlunda ut i dag än vad den gjorde för bara några år sedan, vilket bland annat lett fram till att totalförsvarsplaneringen har återupptagits. Det civila försvaret ska aktiveras.

Här spelar Säkerhetspolisen en viktig roll. Vi ansvarar för att skydda Sverige mot inre och yttre samhällshotande verksamhet riktad mot våra demokratiska värden. Dels genom att följa upp och motverka brottsaktiva aktörer och nätverk, dels genom att spegelvända bilden och bidra till att stärka skyddet hos de mål som aktörer och nätverk kan tänkas vilja angripa. Det arbetet kallas för säkerhetsskydd, ett system av samverkande åtgärder som tillsammans skapar en anpassad nivå av säkerhet.

Läs mer på:
sakerhetspolisen.se

Säkerhetspolisens säkerhetsskyddsuppdrag utgår från säkerhetsskyddslagen, där vi arbetar för att höja säkerhetsnivån i de statliga instanser som hanterar uppgifter med bäring på Sveriges säkerhet. Våra främsta instrument är rådgivning och tillsyn. Vi utfärdar även föreskrifter för myndigheter som faller inom vårt ansvarsområde. I föreskrifterna regleras till exempel hur hemliga handlingar ska förvaras, när en säkerhetsprövning är berättigad och hur inpasseringskort, koder och nycklar ska hanteras.

Myndigheternas åtaganden

Ansvaret för att vidta de faktiska skyddsåtgärderna kring en verksamhet som är av betydelse för Sveriges säkerhet ligger på den som bedriver verksamheten. Till exempel ansvarar Skatteverket för sin säkerhetsorganisation och Migrationsverket för sin. De ska därmed ha en säkerhetsorganisation, en säkerhetsanalys av den skyddsvärda verksamheten och en god informations- och IT-säkerhet. Det ska också göras säkerhetsprövningar och rutiner för säkerhetsskyddade upphandlingar ska finnas på plats. Säkerhetspolisen bistår med analyser och rekommendationer och utför tillsyn av de myndigheter som faller inom vårt ansvarsområde.

När totalförsvaret nu ska återaktiveras,

Särskild inventering 2016

Säkerhetspolisen har under 2016 genomfört en inventering av säkerhetsskyddet hos myndigheter och institutioner. Inventeringen har inriktats på att belysa det interna säkerhetsskyddet, inte det säkerhetsskyddsarbete vissa myndigheter har i uppdrag att bedriva gentemot sina sektorer och ansvarsområden.

Hotbilden mot Sverige och svenska intressen ser annorlunda ut i dag än vad den gjorde för bara några år sedan, vilket bland annat lett fram till att totalförsvarsplaneringen har återupptagits. Det civila försvaret ska aktiveras.

Ickelinjär krigföring = Maktkamper som avgörs utan storskaliga militära angrepp då en stat medvetet försöker påverka ett annat lands politiska beslutsfattande och allmänna opinion. Det kan ske genom stöd till ytterlighetsrörelser, desinformations-kampanjer och ekonomiska påtryck-ningar.

Antagonist = motståndare

ställer det höga krav på att ett fungerande säkerhetsskydd finns på plats inom ett flertal samhällsfunktioner. Både verksamheterna i sig och själva totalförsvarsplaneringen har ett högt skyddsvärde.

Det går dessutom redan nu att identifiera olika former av hot. Ickelinjär krigföring kan genomföras i syfte att påverka Sverige på olika sätt, vilket skadar landets oberoende och förmågan att agera som nation, till exempel inom frågor som säkerhetspolitik, samhällsfunktionalitet och Sveriges ekonomi.

Säkerhetskulturen är viktig

Förändringarna kring vad som faktiskt är skyddsvärt i ett samhälle är rörligare nu än för bara ett par decennier sedan, och den trenden kommer att bestå för en tid framöver.

Säkerhetspolisen ser exempel på inneboende utmaningar för samhällsfunktioner och myndigheter som deltar i totalförsvarsplaneringen. Bristande säkerhetskultur till följd av låg kunskap, allt för stort fokus på effektivitet och funktionalitet samt begränsade ekonomiska förutsättningar är exempel på vad som skulle kunna innebära hinder för att ett tillräckligt säkerhetsskyddsarbete genomförs.

Det finns även ett underrättelsehot mot den svenska totalförsvarsplaneringen, där aktörer är intresserade av att på olaglig väg få fram så mycket information som möjligt om hur säkerheten är utformad och dimensionerad. Det ställer krav på bland annat fysiskt skydd, informationssäkerhet och säkerhetsprövning.

Med anledning av de utmaningar och omständigheter som de svenska samhällsinstanserna står inför, har Säkerhetspolisen under 2016 genomfört en särskild inventering av säkerhetsskyddet på de myndigheter där vi utövar rådgivning och tillsyn. Inventeringen har främst inriktats på att belysa det interna säkerhetsskyddet och inte det säkerhetsskyddsarbete vissa myndigheter har i uppdrag att bedriva gentemot sina sektorer och ansvarsområden.

Resultatet visar att ju mer frekvent en myndighet hanterar generella säkerhetsfrågor i sin kärnverksamhet, desto bättre är de på säkerhetsskydd. Ett flertal myndigheter identifierar däremot brister i arbetet, till exempel med den egna säkerhetsanalysen, vilket är ett problem eftersom den är tänkt att lägga grunden för allt säkerhetsskyddsarbete.

Identifiera sårbarheter

I säkerhetsanalysen identifieras vad som är det mest skyddsvärda, vilka konsekvenser som bedöms vara oacceptabla och vad som måste motverkas. Där identifieras och analyseras eventuella sårbarheter och vad som skulle kunna utnyttjas av en antagonist. Bedömningarna i analysen motiverar i sin tur vilka skyddsåtgärder som vidtas och säkerställer att åtgärderna hänger ihop i ett fungerande säkerhetsskyddssystem.

Säkerhetsanalysen är en indikator och en värdemätare för säkerhetsskyddet som helhet. Den lägger grunden för resten av säkerhetsskyddsarbetet. Utan en säkerhetsanalys finns risk att uppmärksamhet riktas åt fel

Skydd mot spioneri, sabotage och terroristbrott

Syftet med säkerhetsskyddslagen är att säkerställa säkerhetsskyddet för verksamheter som är av betydelse för rikets säkerhet hos staten, kommuner, landsting och enskilda. Lagen ska skydda mot spioneri, sabotage, terroristbrott och andra brott som kan hota verksamhet som är av betydelse för rikets säkerhet. Lagen ska även skydda uppgifter som är av betydelse för rikets säkerhet från att röjas, förändras, göras otillgänglig eller förstöras.

I totalförsvarsplaneringen krävs stöd från bevakningsansvariga myndigheter, varav Säkerhetspolisen är en. Nedan syns försvarsminister Peter Hultqvist och ÖB Micael Bydén.

håll: att staket inte byggs, att larm inte installeras, att spioner får access till skyddsvärda IT-system eller att information om den svenska totalförsvarsplaneringen läcker ut om arbetsuppgifter läggs ut på underleverantörer.

Inventeringsarbetet som Säkerhetspolisen genomfört under 2016 visar på behovet av att öka den grundläggande förståelsen för säkerhetsskydd. Därför kommer Säkerhetspolisen satsa på att genomföra flera stödjande och rådgivande insatser framöver, för att på det sättet öka robustheten i samhället och stärka totalförsvarsplaneringen.

Att hålla Sverige säkert är ett komplext uppdrag där det krävs att många olika samhällsinstanser drar åt samma håll samtidigt. Ett väldimensionerat säkerhetsskydd är helt avgörande i det arbetet. ■

Aktuellt 2016: Säkerhetsskydd & kontraspionage

Insiders och IT-angrepp ett hot mot säkerheten

Att använda sig av en insider är ett av de sätt som andra stater utnyttjar för att komma åt hemlig information. För att skydda sig mot detta krävs en medvetenhet om att personalens lojalitet kan brista. Säkerhetsskyddsansvariga ska se till att information som rör rikets säkerhet inte läcker ut.

EN INSIDER är en agent som från insidan av en skyddsvärd verksamhet är anlitad av främmande makt eller andra aktörer för att hämta in information. Under 2016 har Säkerhetspolisen granskat flera insiderfall inom skyddsvärda verksamheter av betydelse för totalförsvaret.

Återkommande kontroll

Myndigheter har själva ansvaret för säkerhetsprövningen av sin personal. En del av säkerhetsprövningen består av en registerkontroll som utförs av Säkerhetspolisen. Det är viktigt att förstå att kontrollen bara utgör en del av säkerhetsprövningen. Säkerhetsprövningen får heller inte vara en engångshändelse utan ska genomföras regelbundet.

Flera fall av statligt styrda elektroniska angrepp mot totalförsvarsviktiga myndigheter, liksom flera företag, har granskats under 2016.

På grund av olika livsomständigheter kan den sökandes eller anställdes lojalitet, pålitlighet och säkerhetsmedvetande förändras över tid. Därför bör säkerhetsskyddsansvariga varje dag vara medveten om eventuella förändringar. Reser den anställde utomlands ofta? Är han eller hon sårbar genom att ha släktingar i utlandet som kan utsättas för påtryckningar? Vid en säkerhetsskyddad upphandling (SUA) kontrolleras både företaget och personalen. Men en SUA-upphandling är ingen garanti mot insiders.

Statligt styrda angrepp

Den största risken för samhället och totalförsvaret utgörs dock av bristande IT-säkerhet och informationssäkerhet. Flera fall av statligt styrda elektroniska angrepp mot totalförsvarsviktiga myndigheter, liksom flera företag, har utretts under året.

Den högre graden av digitalisering leder till större sårbarhet samtidigt som hotet ökar. Gapet mellan hot och skydd växer vilket Säkerhetspolisen bedömer som mycket oroande. Därför välkomnar vi den av regeringen inledda totalförsvarsplaneringen. ■

En anställds lojalitet och säkerhetsmedvetande kan på grund av olika livsomständigheter ändras över tid. Detta är något som den säkerhetsskyddsansvarige ska vara medveten om.

Lagstadgad säkerhetsanalys

Enligt 5 § säkerhetsskyddsförordningen (1996:633) ska myndigheter undersöka vilka uppgifter i verksamheten som ska hållas hemliga med hänsyn till rikets säkerhet och vilka anläggningar som kräver ett säkerhetsskydd med hänsyn till rikets säkerhet eller skyddet mot terrorism. Resultatet av denna undersökning (säkerhetsanalys) ska dokumenteras.

Aktuellt 2016: Kontraterrorism & författningsskydd

Ökat hot från ensamagerande

Under de senaste åren har antalet fall av terrorattentat och våldshandlingar som genomförts av ensamagerande gärningspersoner med ideologiska motiv ökat i västvärlden. Flera europeiska exempel finns från 2016. Säkerhetspolisen bedömer att vid ett eventuellt attentat mot Sverige skulle gärningspersonen troligen vara en ensamagerande.

Ensamagerande gärningsperson = En eller två personer som drivs av en ideologisk övertygelse utan att vara styrd av ett nätverk eller del i ett större sammanhang och som planerar eller utför attentat utifrån eget uppsåt.

SÄKERHETSPOLISENS bedömning är att om ett attentat genomförs i Sverige under det närmsta året skulle det troligen genomföras av en ensamagerande gärningsperson, även om ett komplext attentat med flera gärningspersoner fortfarande är möjligt. En ensamagerande gärningsperson skulle kunna motiveras av en politisk eller religiös våldsbejakande extremistisk ideologi. Säkerhetspolisen bedömer dock att det främsta attentatshotet mot Sverige kommer från den våldsbejakande islamistiska miljön. Det är därför mest troligt att en potentiell ensamagerande gärningsperson är inspirerad av al-Qaida eller Islamiska staten (IS).

En sådan person skulle kunna vara återvändare från ett konfliktområde som Syrien eller Irak, eller ha radikaliserats utan att ha lämnat Sverige. Personen skulle troligen agera utifrån generella uppmaningar från våldsbejakande islamistiska grupper utomlands.

Ensamagerande bakom tidigare attentat

I Sverige har ensamagerande gärningspersoner inspirerade av våldsbejakande islamism vid några tillfällen genomfört eller planerat att genomföra terrorattentat. Ett exempel är självmordsattentatet på Bryggargatan i Stockholm i december 2010. Gärningsmannen Taimour Abdulwahab hade sannolikt för avsikt att injaga allvarlig fruktan i den svenska befolkningen och avsikt att betydligt fler än han själv skulle dödas.

Ytterligare exempel är den 20-årige man, född och uppvuxen i Sverige, som i juni 2016 dömdes till fem års fängelse för förberedelse till terroristbrott. Tingsrätten bedömde att hans agerande var inspirerat av våldsbejakande islamism och utredningen visade att gärningsmannen agerat helt ensam.

Attentat i andra länder

Det finns också ensamagerande gärningspersoner som motiveras av en generell främlingsfientlighet. Utanför Sverige är attentaten som genomfördes av Anders Behring Breivik i Oslo och på Utöya i juli 2011 exempel på en ensamagerande aktör inspirerad av främlingsfientlighet. Ett annat exempel från juni 2016 är mordet på den brittiska politikern Jo Cox som, i samband med ett valmöte inför Storbritanniens folkomröstning om fortsatt EU-medlemskap, dödades av en 52-årig man som agerade utifrån en högerextrem och nationalistisk motivbild.

Komplex bevekelsegrund

Ensamagerande gärningspersoner är en utmaning för Säkerhetspolisen. Analys av

En personligt upplevd frustration förklaras och sammankopplas med en våldsbejakande extremistisk ideologi, vilket bidrar till att skapa en känsla av 'vi och dom'.

På den franska nationaldagen, den 14 juli 2016, körde en ensam gärningsman en lastbil rakt in i semesterfirande människor på strandpromenaden i Nice.

tidigare genomförda attentat har visat att vad som motiverar personer att genomföra dessa varierar, och det är svårt att hitta en profil eller specifika egenskaper som är utmärkande för just ensamagerande.

Tidigare studier visar också att det är vanligt att ensamagerande gärningspersoner lider av någon form av psykisk ohälsa och de har levt under en högre grad av stress kopplat till deras privat- eller yrkesliv. De ideologiska motiven kan i sådana fall läggas till i ett senare skede. Vad som i dessa fall är den huvudsakliga anledningen till ett eventuellt angrepp kan vara svårt att avgöra. Men det är sällan den psykiska ohälsan som är den huvudsakliga anledningen till att människor blir ensamagerande. Det handlar oftast om en kombination av personliga motiv, psykisk ohälsa och influenser utifrån.

Propaganda som våldsbejakande extremister sprider på internet fyller i många fall en funktion i radikalisering av ensamagerande. En personligt upplevd frustration förklaras och sammankopplas med en våldsbejakande extremistisk ideologi, vilket bidrar till att skapa en känsla av "vi och dom". Det här förstärker radikalisering och sänker tröskeln för våldsanvändning. I vissa fall kan det handla om ett slags ideologisk fernissa som alltså används för att rättfärdiga en våldshandling.

Lämnar få spår

Eftersom ensamagerande gärningspersoner har få eller inga kontakter med andra personer lämnar de färre spår för Säkerhetspolisen att upptäcka. Men studier av ensamagerande har visat att de oftast avslöjar sina avsikter i förväg på något sätt. Det kan exempelvis ske genom inlägg på sociala medier eller i samtal med närstående. Det är därför viktigt att sådana signaler tas på allvar och förmedlas vidare till Säkerhetspolisen och rättsvårdande myndigheter. ■

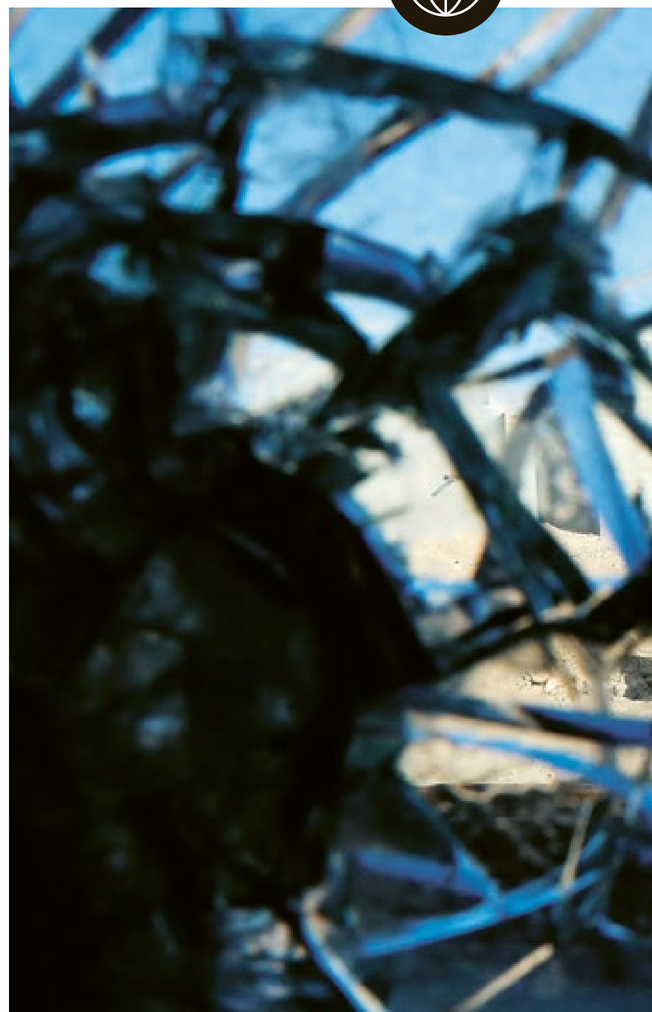
Komplext attentat = Innefattar flera gärningsmän, flera koordinerade attentat, olika typer av vapen och modus, där både målvalet och tillvägagångssättet visar en avsikt att orsaka ett så stort skadeutfall som möjligt.

Aktuellt 2016: Kontraterrorism

Islamiska staten söker nya vägar till angrepp

Islamiska staten, IS, pressades under 2016 tillbaka i Irak och Syrien. Ett stort antal utländska våldsbejakande islamister, bland annat från Sverige, befinner sig fortfarande hos IS. Nationellt centrum för terrorhotbedömning, NCT, sammanfattar här situationen.

NÄR VÅLDET I Syrien eskalerade till ett landsomfattande uppror mot Assadregimen under 2011, bildades en mängd mer eller mindre långlivade, väpnade grupper med skilda politiska intressen. Sommaren 2014 utropade Islamiska statens ideologiske ledare, Abu Bakr al-Bagdadi, ett kalifat, en islamisk stat, med kontroll över stora landområden i Syrien och Irak. I september 2014 började en amerikanskt ledd koalition flygbomba Islamiska staten. Kort därefter uppmanade IS, genom olika kanaler, till attentat mot västvärlden. Sedan dess har antalet genomförda och avvärjda attentat ökat i västländer, bland annat i Belgien, Danmark, Frankrike, Turkiet, Tyskland, USA, Kanada och Australien. Dessa har haft olika grad av koppling till IS och dess ideologi.

Hotet tar sig nya uttryck

Islamiska staten har under 2016 pressats tillbaka i Irak och Syrien, bland annat av kurdiska väpnade styrkor som har stöd av framför allt amerikanska militära insatser. Ett stort antal utländska våldsbejakande islamister, bland annat från Sverige, befinner sig hos IS i Syrien och Irak. En betydande del har även återvänt till Sverige. Om IS fortsätter att pressas tillbaka ytterligare kan många utländska krigare, inklusive de svenska, välja att stanna kvar och slåss tills de dör. Andra kommer att försöka fly, antingen till liknande grupper i Syrien eller till andra konfliktzoner och länder. Svenska anhängare på flykt behöver inte nödvändigtvis söka sig tillbaka till Sverige. Det är på motsvarande sätt möjligt att sympatisörer till Islamiska staten från andra länder försöker ta sig till Sverige. Vissa anhängare kommer troligen vilja ta ut hämnd för upplevda oförrätter, antingen i västländer eller mot västerländska intressen i övriga världen. Attentat och attentatsplaner av anhängare till Islamiska staten kommer därför sannolikt att uppdagas igen. ■

Vissa anhängare kommer troligen vilja ta ut hämnd för upplevda oförrätter, antingen i västländer eller mot västerländska intressen i övriga världen.

Läs mer:
Om NCT sidan 10

Invånare i östra Mosul i Irak under strider mot IS-grupper i november 2016.

Historiska fakta

Islamiska staten, även kallat Daesh (den arabiska förkortningen av Islamiska staten i Irak och Levanten), har hämtat sin ideologi från al-Qaida. Enligt al-Qaida står islam och muslimer under anfall från såväl den icke-muslimska världen som muslimer med andra tolkningar av islam.

Islamiska staten har rötter i al-Qaida i Irak som uppstod efter USA:s invasion av Irak 2003. Ideologin uppmanar till våld mot fienden med alla tillgängliga medel.

al-Qaida i Irak hamnade i konflikt med det äldre ledarskapet för al-Qaida i Afghanistan och Pakistan. Dessa ledare ville få al-Qaida i Irak att angripa väst och fokusera mindre på att angripa inhemska civila mål vilket dominerat verksamheten tidigare.

Aktuellt 2016: Kontraterrorism

Färre IS-resenärer men hotet kan öka

Resandet från Sverige till konfliktzonen i Syrien och Irak för att delta i strider och terrorattacker har avtagit under 2016. Det kan innebära ett ökat hot i Sverige och andra berörda länder.

Kalifat = islamisk stat

MINSKNINGEN AV resandet har observerats även av andra berörda länder. Säkerhetspolisen bedömer att sex olika faktorer står bakom minskningen: **(1)** Grannländerna till Syrien och Irak kontrollerar sina gränser bättre, framför allt Turkiet som är den främsta genomfartsleden till konfliktzonen. **(2)** Islamiska staten (IS) förlorar territorium och därmed även gränsövergångar. **(3)** Krigets fasor avskräcker. De internationella flygbombningarna och intensifierade markstrider har lett till ökade förluster för IS. **(4)** Den USA-ledda koalitionens flygattacker har riktats även mot IS finansiella strukturer, bland annat valutareserver och oljesmuggling. **(5)** Islamiska statens propaganda har synats och den falska bilden av IS som en fungerande islamisk stat och ett utopiskt kalifat blir allt svårare att upprätthålla. **(6)** Signalvärdet av domar för terroristbrott och lagstiftningen mot resor i avsikt att begå terroristbrott ger effekt.

Islamiska staten har under 2016 uppmanat sina anhängare att avstå från försök att ta sig till det självutnämnda kalifatet och i stället agera i sina hemländer och utföra terrorattacker med alla tillgängliga medel.

Läs mer om: Ensamagerande på sidan 42

Långsiktigt är det en bra utveckling att resandet minskar. Kortsiktigt kan det öka hotet i Sverige. Islamiska staten har under 2016 uppmanat sina anhängare att avstå från försök att ta sig till det självutnämnda kalifatet och i stället agera i sina hemländer och utföra terrorattacker med alla tillgängliga medel. En effekt av denna uppmaning såg vi under 2016 med flera större och mindre omfattande attentat i Europa, Mellanöstern, Nordafrika, Asien och Nordamerika.

Även om resandet minskar kan antalet återvändare öka om Islamiska staten fortsätter att förlora territorium, vilket i sin tur kan öka hotet i Sverige och andra berörda länder. Men det är inte endast återvändarna som utgör det samlade terrorhotet i Sverige. Även de som har försökt att resa men misslyckats, de som aldrig rest och ensamagerande aktörer utgör ett hot.

Utvecklat samarbete och teknisk förmåga

Ett nytt tillvägagångssätt som uppmärksammats är att radikaliserade individer söks upp genom sociala medier och chat-appar av teraktörer i tredje land och därefter uppmanas att agera eller stödja IS i terrorsyfte. Detta visar på vikten av att säkerhetstjänster fortsätter att utveckla sitt samarbete och sin tekniska förmåga samt att lagstiftningen hänger med i den tekniska utvecklingen. ■

Aktuellt 2016: Författningsskydd

Världen delas upp i ont och gott

Extremistmiljöernas verksamhet har under 2016 fokuserat på invandrings- och flyktingpolitiska frågor. I dessa utgör vit maktmiljön och den autonoma miljön varandras motpoler. Men gemensamt för dem är uppfattningen att det är politikerna som bär skulden för den nuvarande situationen.

Sammandrabbning mellan vänster- och högerextrema grupperingar i Stockholm den 12 november 2016.

För att motverka hotet från extremistmiljöerna inhämtar, bearbetar och analyserar Säkerhetspolisen information om aktörernas avsikt och förmåga att begå ideologiskt motiverade brott.

Vit makt-miljön = högerextrema grupperingar

Autonoma miljön = vänsterextrema grupperingar

MÅNGA AV DE personer som ansluter sig till extremistmiljöerna attraheras av enkelheten i budskapet, att världen kan delas in i svart och vitt eller ont och gott, och att det finns enkla lösningar på komplexa problem.

Läget i Sverige och händelser i omvärlden de senaste åren har gett näring åt dessa uppfattningar, något som framför allt har utnyttjats av vit makt-miljön. De anser att invandringen hotar det svenska folkets och den svenska kulturens överlevnad och använder den brottslighet som aktörerna anser vara typisk för personer med utländsk bakgrund som argument. Ett exempel på hur aktörerna retoriskt anspelar på människors oro är att alla flyktingar betraktas som terrorister och att flyktingmottagandet ökar risken för terrorattentat.

Använder sig av skrämselkapital

Vit makt-miljön använder även andra typer av brott för att argumentera för riskerna med ett mångkulturellt samhälle. I första hand gäller det sexualbrott eller våldsbrott där de utsatta varit svenskar och de misstänkta asylsökande eller annars av utländsk härkomst. Under 2016 arrangerades flera olika typer av protestaktioner och manifestationer med det svenska flyktingmottagandet som tema. Händelser har också uppmärksammats genom att personer hotats, trakasserats eller hängts ut på internet.

I flera fall har ordningsstörningar inträffat då motmanifestationer och andra typer av protestaktioner genomförts. Det finns också exempel på att aktörerna angripit poliser vid dessa tillfällen.

Oavsett vilket, är syftet i förlängningen att påverka poliser och beslutsfattare som politiker, åklagare, handläggare eller andra myndighetsutövare. Eftersom hotaktörerna är väl medvetna om den mediala uppmärksamhet som dessa handlingar får, handlar det indirekt också om att marknadsföra gruppernas sakfrågor.

De opinionsbildande och ofta symboliska aktionerna har också riktats mot lokalpolitiker som anses vara ansvariga för den rådande situationen. Även om alla aktioner inte är brottsliga, har aktörerna ett skrämselkapital som gör att de utsatta upplever sig hotade. Det här är ett tillvägagångssätt som används av både vit makt-miljön och den autonoma miljön.

Kartlägger och attackerar

Inför manifestationer och protestaktioner har stämningsläget mellan extremistmiljöerna trappats upp och båda sidor förbereder sig regelmässigt på våldsamma konfrontationer.

Under 2016 begick också aktörer inom den autonoma miljön systematiskt flera brott mot personer som uppfattas tillhöra vit makt-miljön. Syftet var dels att avskräcka dem från att delta i olika aktiviteter, dels att helt enkelt förmå dem att lämna grupperingen. Angreppen begicks inom ramen för vad de anser är kampen för solidaritet och rättvisa mot klassamhället och förtryck. De bestod av allt från bostadsattacker och misshandel till att personer exponerats på internet. Flera av angreppen föregicks också av den kartläggning som den autonoma miljön genomför.

Någon nämnvärd skillnad i den faktiska brottsligheten har inte noterats hos vare sig vit makt-miljön eller den autonoma miljön. Det betyder inte att aktionerna inte varit allvarliga eller fått allvarliga konsekvenser för demokratin. Aktörerna är ofta väl medvetna om lagstiftningens gränser och att det

Läs mer:
Författningsskydd sidorna 29–31

Samverkan med Polismyndigheten är väsentlig för att upprätthålla yttrande- och demonstrationsfriheten. Foto från Almedalsveckan i Visby 2016.

ofta räcker med att anspela på den upplevda hotbilden. Dessutom baseras extremistmiljöernas verksamhet också på att informera och inspirera andra att agera.

Del i ett större sammanhang

Alla personer som sympatiserar med extremistmiljöernas åsikter och ideologier är inte organiserade. Detta illustrerades bland annat genom ett större antal deltagare i vissa av de manifestationer som anordnades under 2016. Ett annat exempel är de grupper och individer som på olika sätt agerade mot invandrare och flyktingar. Under året inträffade exempelvis ett antal bränder mot flykting- och transitboenden, dock inte i samma omfattning som under 2015.

Det politiska läget i omvärlden, till exempel rapporteringarna om en högerextremism på frammarsch, ökad nationalism i Europa och retoriken i det amerikanska presidentvalet, bidrar också till att dessa grupper upplever sig vara en del av ett större sammanhang och att det finns ett stöd för handgripliga aktioner för att göra skillnad.

Samverkan mot brottsligheten

För att motverka extremistmiljöernas brottslighet arbetar Säkerhetspolisen med att inhämta, bearbeta och analysera information om deras avsikt och förmåga att begå ideologiskt motiverade brott. En viktig del i detta arbete är samverkan både nationellt och internationellt. En central nationell samverkanspartner är Polismyndigheten, där ett löpande samarbete är grunden för att kunna vidta åtgärder mot dem som bedöms utgöra ett hot mot det demokratiska statsskicket. Eftersom vissa aktörer inom extremistmiljöerna har internationella kontakter som kan påverka deras avsikt och förmåga att begå brott är det internationella samarbetet med andra länders säkerhetstjänster också viktigt. ■

Aktuellt 2016: Personskydd

Hög puls under historiskt påvebesök

Efter nio månaders planering anlände påve Franciskus till Sverige. Det blev ett historiskt möte mellan katoliker och lutheraner – och flera intensiva arbetsdygn för Säkerhetspolisen.

FÖR FÖRSTA GÅNGEN på nästan 30 år besökte påven Sverige. Tillsammans med Polismyndigheten ansvarade Säkerhetspolisen för att besöket kunde genomföras på ett säkert och tryggt sätt. Säkerhetspolisen var på plats i Lund och Malmö för att arbeta med besöket. Allt från livvakter, underrättelsehandläggare och spanare till analytiker, översättare och logistiker var involverade.

– Ett av Säkerhetspolisens viktigaste uppdrag är att möjliggöra den här typen av möten och det gör vi bland annat genom att ansvara för närskyddet. Det betyder att vi stod för den operativa ledningen av det skydd som fanns närmast påven och de andra skyddspersoner som var på plats. Vi är även ansvariga för utformningen av skyddet i sin helhet, det vill säga även det så kallade distansskyddet, som sedan operativt sköts av Polismyndigheten, säger Susanna Trehörning, som var kommenderingschef för Säkerhetspolisens arbete under besöket.

Planeringsarbetet påbörjades redan i februari 2016, då det blev känt att påve Franciskus skulle besöka Sverige. Både

Påve Franciskus under sitt besök i Lund. Bland annat träffade han kungaparet i Kungshuset.

”Beslutsvägarna blir så mycket kortare när alla sitter på samma ställe. Det har en avgörande betydelse vid den här typen av stora och komplexa säkerhetsarrangemang.”

Joakim Wrangle, insatschef, Säkerhetspolisen

Läs mer:

Om personskydd på sidorna 24–27

Susanna Trehörning, enhetschef, Säkerhetspolisen.

förberedelserna och själva besöket involverade personal från flera delar av Säkerhetspolisen.

– Den avgörande faktorn för att det gick så bra som det gjorde, var att vi arbetade tillsammans med hela den bredd av kompetenser som finns inom Säkerhetspolisen. Ett besök av den här digniteten berör hela myndigheten och det helhetsperspektivet genomsyrade vårt arbete.

Säkerhetsarbetet genomfördes i nära samarbete med Polismyndigheten som ansvarade för distansskyddet runt besöket. Till exempel eskorter, avspärrningar och platsbevakning.

Polismyndighetens och Säkerhetspolisens respektive ledningsorganisationer arbetade även sida vid sida i gemensamma lokaler, en framgångsfaktor enligt Joakim Wrangle som var Säkerhetspolisens insatschef under påvebesöket:

– Beslutsvägarna blir så mycket kortare när alla sitter på samma ställe. Det har en avgörande betydelse vid den här typen av stora och komplexa säkerhetsarrangemang, säger han.

Utifrån sett flöt påvebesöket på smidigt, men inom ramen för polisinsatsen fanns det flera kritiska punkter då det krävdes snabba och svåra beslut.

– Under den här typen av besök uppkommer det alltid situationer som gör att vi, åtminstone för en stund, blir oroliga och måste agera snabbt. Det kan till exempel handla om tips från allmänheten eller oroande underrättelseuppgifter som vi behöver titta närmare på, säger Susanna Trehörning, och får medhåll av Joakim Wrangle:

– I de lägena måste vi snabbt se om uppgifterna kan avfärdas. Kan man inte göra det faller det på oss i insatsledningen att fatta beslut som kommer att påverka många människor.

Hamnade ni i något sådant tillspetsat läge under påvebesöket?

– Ja, flera gånger. Vid alla de tillfällena visade det sig inom en halvtimme att de oroande uppgifterna kunde avfärdas. Problemet är att vi sällan har en halvtimme på oss. Snarare tre minuter. I det ögonblicket, när vi står med en väntande eskort, har ett minutschema och ett beslut måste fattas, då är pulsen ganska hög.

Hur går du till väga då?

– De korta beslutsvägarna är helt avgörande, så att man får tag på rätt personer snabbt. Ytterst handlar det om att bottna och bedöma så långt det går, och sedan fatta ett beslut utifrån den lägesbild jag har just då.

– Där kommer även det vi kallar omfallsplanering in i bilden, förplanerade alternativ som vi kan använda oss av i de tillspetsade lägena. Det kan till exempel handla om alternativa resvägar.

Ni hade ett tungt ansvar. Hur kändes det efter insatsen?

– Både under planeringsarbetet och själva besöket kände jag av anspänningen, absolut, och det är klart det var skönt när den pressen försvann. Men framför allt kände jag mig nöjd. Våra kompetenta medarbetare gjorde ett fantastiskt arbete under besöket, säger Joakim Wrangle.

Susanna Trehörning är inne på samma linje:

– Säkerhetspolisen har en stor vana att hantera säkerheten vid stora internationella besök, och det finns väl upparbetade rutiner, men det kändes i alla delar att besöket var historiskt. Det var inte vilket besök som helst, och det är fantastiskt lärorikt att ha varit en del av det arbetet, säger hon. ■

Aktuellt 2016: Personskydd

Peter skyddade påven under Sverigebesöket

När påven kom till Sverige träffade han kungligheter, ministrar, internationella dignitärer – och Säkerhetspolisens livvakt Peter.

TILL VARDAGS arbetar Peter som livvakt åt statsminister Stefan Löfvén, men under ett dygn mellan den 31 oktober och den 1 november 2016 var hans uppdrag ett annat: Att skydda påven.

Vilken var din roll?

– Jag var den livvakt från Säkerhetspolisens personskydd som arbetade närmast påven kan man säga. Jag åkte till exempel med honom i hans bil under hela besöket.

Hur kom det sig att just du fick uppdraget?

– Min pappa var italienare så jag kan prata italienska, vilket var en stor fördel den här gången.

Vad tänkte du när du fick uppdraget?

– Det är en stor ära naturligtvis, att få skydda påven. Finns inte mycket som slår det. Samtidigt är det inte någonting jag tänker särskilt mycket på. Jag ska ju göra det jobb jag alltid gör som livvakt, oavsett vem skyddspersonen råkar vara. Det är det jag fokuserar på.

Är det inte svårt att göra det när man har påven i baksätet?

– Faktiskt inte. Under själva genomförandet är man så koncentrerad på själva uppgiften att omständigheterna runt omkring inte spelar så stor roll.

Hann ni prata någonting?

– Absolut. Jag var nog en av dem som tillbringade mest tid tillsammans med påven under hans Sverigebesök. Han var trevlig, avslappnad och jordnära. Vi pratade om varifrån i Italien min pappa kom. Påven kände till den regionen väl.

Här syns Peter i profil strax bakom påven under mässan på Malmö stadion.

Hur undviker man att vara ett störande moment i skyddspersonernas intensiva vardag?

– Det gäller att ha god personkännedom och kunna avgöra när det är dags att backa hem och när jag kan kliva närmare. Det är en ständig avvägning. Man måste vara väldigt flexibel helt enkelt. Samtidigt tror jag att många skyddspersoner har överseende med oss livvakter. De vet ju att vi är där för att skydda dem. ■

Aktuellt 2016

Avancerad hantering av information

Ett oändligt flöde av information cirkulerar i vårt moderna samhälle. I den gömmer sig uppgifter om planerade terrordåd, främmande staters kartläggning av svensk infrastruktur, försök att sprida missledande information eller försök att skaffa komponenter för tillverkning av massförstörelsevapen.

SÄKERHETSPOLISENS uppdrag är att hindra brott mot rikets säkerhet innan de sker. Men hur går man tillväga för att söka i och hantera detta enorma informationsflöde och var finns just den information som Säkerhetspolisen behöver? Hur hanteras processen för att värdera informationen och när gör Säkerhetspolisen så kallad egen inhämtning?

Två kategorier av information

Den information som Säkerhetspolisen arbetar med kan delas upp i två kategorier. Den första kategorin är information som når myndigheten utan att vi eftersökt den. Det kan exempelvis vara forskning och tips från allmänheten. Det kan också vara information som vi får från Polismyndigheten och andra samverkansparter, det vill säga sådana upplysningar de vet att vi är intresserade av.

Den andra kategorin är sådan information som vi aktivt söker eller ser till att få tillgång till genom så kallad inhämtning. Exempel på inhämtning är sökningar i register och spaning.

1 Information som når oss utan att vi efterfrågat den

Den förstnämnda kategorin går att se på som olika inkorgar. En sådan inkorg är tips från allmänheten och en annan är information från samverkansparter som Polismyndigheten, Migrationsverket, Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten (Must) och Försvarets radioanstalt (FRA). Ytterligare inkorgar är information från andra säkerhetstjänster eller helt öppen information som kommer via olika medier eller forskning.

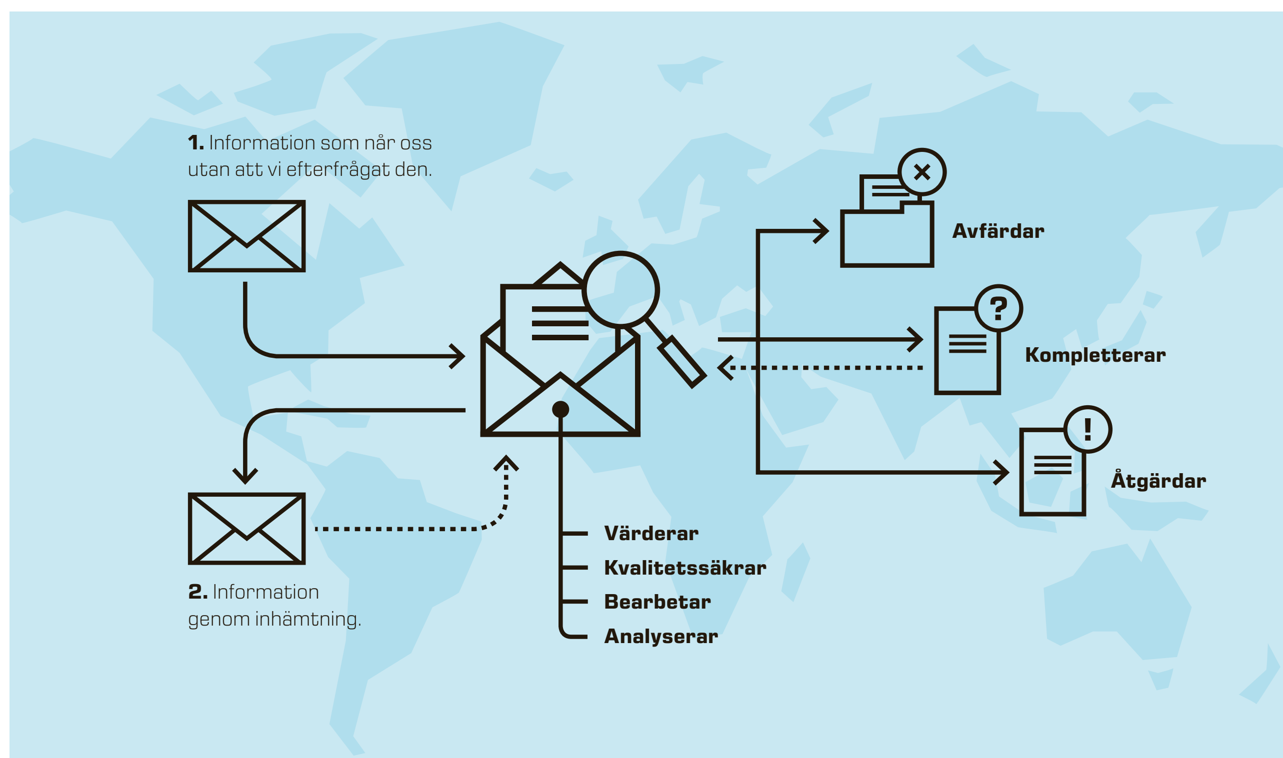
Vilken typ av information kan vara relevant för uppdraget?

– Det kan vara meddelanden vi får från andra säkerhetstjänster med information om personer och brottslig verksamhet som rör sig över gränserna och som har koppling till Sverige eller som kan utgöra ett hot mot landet. Med Polismyndigheten har vi ett ständigt utbyte. De meddelar oss om de i sina ärenden får information som berör våra områden, och vi gör detsamma till Polismyndigheten, förklarar Anna, gruppchef vid Säkerhetspolisen på den enhet som dagligen bearbetar inhämtad information.

”Vi vill upptäcka brott på planeringsstadiet. Säkerhetspolisen jagar inte fällande domar, uppdraget är att avvärja brotten innan de sker.”

Anna, gruppchef, Säkerhetspolisen

Läs mer:
Medarbetaren på sidorna 66–67

Samma utbyte sker med våra övriga samverkansparter och andra länders säkerhetstjänster.

– Vi lämnar uppgifter till varandra om det vi ser har bäring på respektive uppdrag. Andra samhällsfunktioner, som exempelvis banker, uppmärksammar också brott och ger oss information om det, fortsätter Anna.

Vad är svårast?

– Allt som kommer in i de så kallade inkorgarna måste granskas. Vi behöver se helheten i de olika flödena och bearbeta och analysera för att se vad som ska prioriteras. Vi måste bedöma informationen för att kunna avfärda och sålla.

Hur säkerställer ni att informationen är tillförlitlig?

– Bland annat granskar och bedömer vi varifrån informationen kommer och om källan är trovärdig. Sedan tittar vi också på om informationen kan stärkas från flera håll.

Anna förklarar att då ny information läggs till den information som redan finns, kan helheten bilda ett mönster som bekräftar den bild, det pussel, Säkerhetspolisen försöker lägga. Bilden berikas och pusslet växer.

2 Information genom inhämtning

Den andra kategorin av information som Säkerhetspolisen arbetar med är den som sker aktivt via så kallad inhämtning. Den sker för att få en tydlig bild av hotet, för att fördjupa vår kännedom.

Om informationen innehåller upplysningar om ett planerat brott, vad sker då?

– Beroende på det planerade brottets art och hur tidskritisk situationen är – det kan ju komma information om ett planerat dåd i närtid – så kan vi behöva agera snabbt för

Utbyte av information i olika ärenden sker kontinuerligt mellan Säkerhetspolisen och Polismyndigheten.

att vidta åtgärder inom ramen för vårt uppdrag, samtidigt som vi söker mer information, säger Anna.

De tidskritiska ärendena har blivit fler i takt med det ökade terrorhotet. Finns information om tidpunkten för ett planerat dåd måste vi förhålla oss till det. Det är inte alltid som Säkerhetspolisen hinner fullfölja alla de önskade steg som bör tas innan en åtgärd.

– Ibland är informationen inte lika tidskritisk. Då kan vi mer långsiktigt inhämta fler upplysningar genom exempelvis samtal, sökning i register och genom att göra en bredare kartläggning och en djupare analys. Finns en stark misstanke om brott beslutar en domstol om hemliga tvångsmedel, som exempelvis avlyssning, för att komma över ännu mer kritisk information. Vi använder också andra metoder av inhämtning som spaning och personkällor.

När avfärdar ni ett tips eller en information?

– Det kan handla om att vi ser att hotet inte är överhängande eftersom vi kan bekräfta att den eller de misstänkta för det planerade brottet exempelvis inte befinner sig i landet. Det kan också visa sig att källan inte alls är trovärdig, eller att vi snabbt kan kontrollera att uppgiften vi fått är fel.

Vad sker då ni hittar något?

– Beroende på vad det är vi upptäcker så måste vi ibland agera direkt medan vi andra gånger kan ta det lugnare och sammanställa all vår information innan vi går vidare. Det kallar vi en underrättelserapport. Ibland delar vi den med Polismyndigheten, för att de ska kunna agera och vidta åtgärder tillsammans med oss.

Många människor och arbetstimmar ligger bakom arbetet med att leta efter och säkra information som tyder på att brott planeras eller att brott begås.

– Vi vill upptäcka brott på planeringsstadiet. Säkerhetspolisen jagar inte fällande domar, uppdraget är att avvärja brotten innan de sker, säger Anna. ■

Aktuellt 2016

Granskning viktig för rättssäkerheten

Säkerhetspolisen satsar på teknikutveckling. Tillsammans med ökade informationsmängder och allmänhetens begränsade insyn ställer detta höga krav på en rättssäker informationshantering. Tillsyn är viktigt för att vi ska behålla allmänhetens förtroende.

FÖR ATT SÄKERHETSPOLISEN ska kunna fullgöra sitt uppdrag har vi rättsliga möjligheter att inhämta och bevara integritetskänslig information. Sådan information rör exempelvis personer som är misstänkta för brottslig verksamhet och personer som haft kontakt med någon som misstänks för sådan brottslighet. Säkerhetspolisen har också enligt lag vissa möjligheter att använda integritetskänsliga verktyg, som hemliga tvångsmedel, för att inhämta information.

Skydda integriteten

För att skydda den enskildes integritet finns en mängd regler som Säkerhetspolisen följer vid inhämtning, vidarebehandling och delgivning av information. För att trygga att dessa regler följs bedriver Säkerhetspolisen intern tillsyn.

Därutöver granskar Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden (SIN) och Datainspektionen att Säkerhetspolisen tillämpar reglerna om informationshantering på ett korrekt sätt. Dessa myndigheter har full insynsrätt i Säkerhetspolisens informationshantering. Tillämpningen av reglerna och tillsynen minimerar risken för fel och gör så att eventuella brister kan upptäcks och åtgärdas. SIN och Säkerhetspolisen har regelbunden kontakt och tillsyn sker flera gånger per år.

Förmåga att inhämta, hantera och använda information är grundläggande för vårt arbete. För att ligga i framkant satsar vi extra på teknikutveckling och vi söker nya medarbetare med kompetens inom analys av stora och komplexa informationsmängder.

Tillsammans med de ökade informationsmängderna innebär det förbättrade möjligheter att lösa vårt uppdrag. Utvecklingen ställer även ökade krav på en rättssäker hantering. I denna utveckling har Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden och Datainspektionen också en viktig funktion. ■

Läs mer

datainspektionen.se
sakint.se

Dessa myndigheter har full insynsrätt i Säkerhetspolisens informationshantering. Tillämpningen av reglerna och tillsynen minimerar risken för fel och gör så att eventuella brister kan upptäcks och åtgärdas.

Aktuellt 2016

Säkerhetspolisen växer och ökar förmågan

Säkerhetspolisen ska som många andra säkerhets- och underrättelsetjänster hantera effekterna av en orolig tid. Internationellt ser vi en ökning av den brottslighet vi ska förebygga och hantera, en brottslighet som inte begränsas av nationsgränser.

Johan Sjöö, biträdande säkerhetspolischef.

SOM ETT LED i att möta de utmaningar som en turbulent tid i världen och samhället innebär har regeringen ökat resurserna till Säkerhetspolisen. De närmaste åren rekryteras medarbetare till många olika delar av verksamheten.

– Förutom den mångfacetterade blandningen av yrkesroller vi har för att lyckas med vårt uppdrag behöver vi människor som speglar Sverige i dag, säger Johan Sjöö, biträdande säkerhetspolischef.

Språkkunniga kvinnor och män, poliser, beteendevetare, statistiker, programmerare och systemvetare är bara några av de kompetenser Säkerhetspolisen ser ett ökat behov av vid sidan av analytiker och tekniker.

– Målet är att i ännu högre utsträckning än i dag attrahera och anställa drivna och skickliga personer med olika typer av erfarenhet och ursprung för att stå starka inför framtiden, säger Johan Sjöö.

Avancerad teknik och mänsklig bedömning

Säkerhetspolisen arbetar intensivt med organisationsutveckling och modernisering. Förutom en konstant strävan mot effektiva styr- och beslutsvägar försöker vi också utmana oss själva i vad som ger mest operativ effekt med de resurser myndigheten har.

Säkerhetspolisen behöver ha kapacitet att inte bara ta emot och sortera, utan även bedöma och analysera de ökade informationsmängderna. Text, ljud och bild – information kommer i alla former. I det operativa arbetet behövs samspel mellan teknik och människa. Smarta tekniska system ska vägas mot den mänskliga bedömningen. Därför behöver Säkerhetspolisen fler personer med djup kompetens inom analys av stora och komplexa informationsmängder.

Minisamhälle med en mängd kompetenser

Under 2016 har omkring 200 nya medarbetare rekryterats, och de kommande åren blir lika rekryteringsintensiva.

– Många tror att det är väldigt speciella yrkeskategorier som arbetar här. Men i mångt och mycket är vi en helt vanlig myndighet.

Ordet säkerhetspolis kan dessutom väcka misstro hos exempelvis en del av de personer som relativt nyligen kommit till Sverige. I vissa länder är en säkerhetstjänst kanske till och med något man flytt från, en institution som representerar de förtryckande krafterna i ett land.

– Det är något av en pedagogisk uppgift att förklara vad den svenska säkerhetstjänsten uppdrag är och vad vi står för, säger Johan Sjöö. ■

”Förutom den mångfacetterade blandningen av yrkesroller vi har för att lyckas med vårt uppdrag behöver vi människor som speglar Sverige i dag.”

Johan Sjöö, biträdande säkerhetspolischef

Rekrytering

Säkerhetspolisen anställde cirka 200 medarbetare under 2016 och samma prognos gäller för 2017. Den här siffran omfattar både rekrytering till nya tjänster och ersättningsrekryteringar för naturliga avgångar.

Aktuellt 2016

Rätt tolkning avgörande för att förebygga brott

Medarbetaren

Det får inte bli fel. Om ett ord misstolkas kan konsekvenserna bli allvarliga. Som tolk och översättare vid Säkerhetspolisen spelar Leylas språkliga och kulturella kompetens en avgörande roll i arbetet med känsliga ärenden.

Hemlig eller inte?
Många av de anställda på Säkerhetspolisen måste vara hemliga och kan till exempel inte synas på bild, dels för den enskildes säkerhet, dels beroende på arbetsuppgifternas art.

LEYLA HAR VARIT anställd vid Säkerhetspolisen i tio år. Innan dess arbetade hon åt en kommunal tolkförmedling. Av den anlitades hon för uppdrag inom sjukvården och de sociala myndigheterna. Den erfarenheten, att översätta i skilda situationer och att hantera och möta personer med olika bakgrund, har hon haft nytta av. Stort, viktigt och tungt. Så summerar Leyla själv det uppdrag hon och Säkerhetspolisen har.

Vad menar du med det?

– Jag menar att myndighetens uppdrag är stort, viktigt och tungt. Men också att det arbete mina kolleger och jag utför är det. Stort för att vi är del i att se till att hindra allvarlig brottslighet. Viktigt för att vi är med och skyddar vår demokrati och slutligen tungt för att det är ansvarsfullt att vara den som översätter och tolkar. Om ett ord misstolkas kan konsekvenserna bli allvarliga. Jag menar att det också kan vara personligen tungt.

På vilket sätt kan det vara tungt?

– Emellanåt får vi lyssna till chockerande uppgifter, om planer på att mörda människor. Ibland ingår det i arbetet att se inspelningar av grymma händelser och övergrepp där vi ska översätta det som sägs. Det gäller att vara professionell. Om känslorna tar över och jag förlorar fokus är risken större att det blir fel.

Men arbetet är också intressant och på ett positivt sätt krävande. Leyla beskriver att hon och hennes kolleger i Språkgruppen är en viktig länk i en lång kedja av insatser där det ofta krävs koordinering och samverkan med andra enheter inom myndigheten.

Varför sökte du dig till Säkerhetspolisen?

– Via en bekant fick jag veta att myndigheten efterfrågade personer med den språkliga kompetens som jag har och då sökte jag uppdraget. Trots att det var en timanställning genomfördes en noggrann rekrytering med säkerhetsprövning och intervjuer. Snart blev det så många uppdrag att jag efter ett halvår fick erbjudande om ett heltidsarbete, säger Leyla med ett leende.

Vilken är Språkgruppens roll?

– Språkgruppen genomför olika former av tolkning och översättning. Beställningar kommer från hela myndigheten och det är väsentligt att var och en är uppdaterad i de ärenden som är aktuella. Uppdragen fördelas mellan oss gruppmedlemmar. Det ingår i mitt arbete att tillsammans med gruppche-

”Ibland ingår det i arbetet att se inspelningar av grymma händelser och övergrepp, där vi ska översätta det som sägs.”

Leyla, tolk, Säkerhetspolisen

Läs mer:

Om avancerad inhämtning av information på sidorna 60–62

fen fördela och prioritera bland beställningarna. Inte sällan tillkommer högprioriterade ärenden och noga avvägningar måste göras.

Vad är viktigt just då översättningen sker?

– Jag behöver vara fokuserad. Eftersom det är mitt modersmål som jag översätter till svenska så förstår jag ironier, ordlekar och tonfall. Alla språk är mångbottnade och har sina nyanser. Den som inte bottnar djupt i språket har inte samma möjlighet att tolka och förstå det som ligger gömt mellan orden.

Det som sker i världen har många gånger inverkan på de brott som Säkerhetspolisen ansvarar för. Leyla och hennes kolleger både läser och ser nyheter från sina hemländer, samtidigt som de bevakar det som rapporteras i svensk media.

– Ofta är samma händelser beskrivna på olika vis. Genom att titta på nyheter från mitt språkområde får jag en förståelse för frågor som är aktuella där och hur de kan påverka det som sker i Sverige.

Förutom alla språkliga kunskaper Leyla och hennes kolleger står för är den kulturella kompetens språkgruppen har väsentlig både i den egna arbetsgruppen och för andra enheter på myndigheten.

– Jag kan ge råd i hur man uppträder för att uppfattas som artig i ett första möte. Jag vet vilka traditioner och beteenden som är gängse och vilka högtider som är viktiga. Någon som inte har den kunskapen kan till exempel uppfatta det som misstänksamt då en människa som vi följer i ett ärenden plötsligt samlas tillsammans med sina landsmän. Men vet jag att det är en högtidsdag kan det vara förklaringen. Jag kan hjälpa till med att skilja det ovanliga från det vanliga. ■

En tolk måste ha en djup språklig kunskap och bland annat behärska ett språks ironier och ordlekar.

Foton: Säkerhetspolisen: sid. 2, 5, 17, 27, 31, 56–59 och 64–65.
Lars Hedelin/Polismyndigheten: sid. 3, 23, 55 och 62.
Thomas Coex/TT: sid. 2 och 50–51. Johan Nilsson/TT: sid. 3 och 42.
Nora Lorek/TT: sid. 3 och 35. Henrik Montgomery/TT: sid. 45.
Valery Hache/TT: sid. 49. Jonathan Nackstrand/TT: sid. 53.
iStock: sid. 41 och 47.

Illustrationer: iStock, Jonny Lesch/Åkesson & Curry: sid 67.

Infografik: Marc Martínez/Åkesson & Curry.

Produktion: Säkerhetspolisen

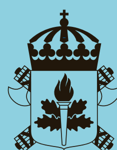
Grafisk formgivning: Åkesson & Curry

Tryck: Åtta.45, 2017

ISBN: 978-91-86661-12-0

Beställning: Publikationen kan laddas ner från www.sakerhetspolisen.se och beställas via sakerhetspolisen@sakerhetspolisen.se

Säkerhetspolisen arbetar med att avslöja brott mot rikets säkerhet, bekämpa terrorism och skydda den centrala statsledningen. Det gör vi för att skydda det demokratiska systemet, medborgarnas fri- och rättigheter samt den nationella säkerheten.

Box 12312, 102 28 Stockholm
Tfn 010-568 70 00, fax 010-568 70 10
E-post sakerhetspolisen@sakerhetspolisen.se
www.sakerhetspolisen.se